

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 29.

Lördagen den 20 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bankoutskottet de på kammarens bord liggande motionerna

nr 443 av herr *Laurin*;

nr 444 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Björling*; samt

nr 445 av herrar *Carlström* och *Hamrin*.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 21—26, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 3.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckt motion om lindring i skatten för arv eller gåva, som tillfaller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål.

*Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 147, hade herr *Wallerius m. fl.* föreslagit, att 19 § i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva måtte i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

19 §.

Klass II. För andel, som på grund av arv eller testamente tillkommer fader, moder, broder (halvbroder), syster (halvsyster) eller broders (halvbroders) eller systers (halvsysters) avkomling eller på grund av testamente akademi, vetenskapligt samfund, allmänt undervisningsverk, stipendiefond eller pensionsanstalt, likasom ock sjuk- eller fattigvårdsinrättning, stiftelse eller sammanslutning för religiöst-sedligt ändamål eller annan from stiftelse.

För andel, som uppgår till 1,000,000 kronor eller därutöver, utgör skatten 15 kronor för varje fulla 100 kronor.

För den händelse, innan en lagändring vidtoges, spörsmålet funnes böra underkastas en mera ingående utredning, hade motionärerna föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i motionens syfte.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Andra kammarens protokoll 1929. Nr 29.

Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Bergman, Leander, Hamrin* och *Anderson* i Linköping, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville underkasta den i motionen berörda frågan en närmare utredning med beaktande av vad i reservationen anförts samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Osberg**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har tillåtit mig att begära ordet för att yttra några ord i anledning av den motion, som väckts av min ärade länskamrat doktor Wallerius. Herrarna och damerna känna redan i viss mån till min ställning till detta spörsmål, då jag vid plenum för ett par dagar sedan hade anledning att uttala mig vid behandlingen av det då föreliggande ärendet angående donationer och deras vård.

Nu har doktor Wallerius i sin motion begärt lindring i skatten för testamenter och gåvor, som tillfalla sammanslutningar med religiösa och sedliga ändamål. Ja, dessa ändamål äro ju synnerligen behjärtansvärda, men jag undrar, om inte denna verksamhet får sin beskärda del av donationsmedlen. Visserligen kan man i viss mån ge motionärerna rätt i, att donationer till ifrågavarande ändamål kanhända borde i skattehänseende likställas med vissa andra donationer. Men jag tror, att så mycket tillfaller denna verksamhet, att motionärerna kunde vara, jag höll på att säga, mer än tillfredsställda. Hur skall det gå här i landet, mina damer och herrar, om vi skola hålla på med det här eviga donerandet alltjämt och därigenom, såsom jag sade förra gången, i alltför hög grad draga pengarna från det produktiva till det improduktiva. I gårdagens nummer av Nya Dagligt Allehanda kunde vi läsa, att fru Theresia Hazelius hade donerat 475,000 kronor till en hel rad olika ändamål. Precis så som jag nämnde förra gången, delades det även här upp på i stort sett två hälfter, varav den ena går till undervisning och den andra till välgörenhet, och en stor del går härvid även till religiösa sammanslutningar. Jag förstår verkligen inte, att man kan behöva vara orolig för att man inte skall få tillräckligt med medel för dessa ändamål. Det vore klokare, tror jag, att börja tänka mera på det produktiva. Vår ärkebiskop påstås vid ett tillfälle ha sagt, att om man är hungrig, så skall man inte gå och sätta sig i kyrkan. Det ligger mycken sanning i detta. Om vi se till, att vårt folk får sin utkomst något så när tryggad, så tror jag, att religionen inte skall bli lidande på detta. Men kommer det fattigdom och elände, då tror jag, att det kommer att bli skralt även på det religiösa området. Vissa saker, som förekomma i motionen, förefalla mig tämligen egendomliga. Det lämnas där en relation av hur det är ordnat exempelvis i Tyskland i fråga om beskattningen av gåvor till religiösa sammanslutningar, och därvid omnämnas bland gåvor, som ha en förmånlig ställning i beskattningshänseende, »legat, som åsyfta att hugfästa donators minne eller tjäna hans eller hans anhörigas själs frälsning». Detta är ju en fullkomligt katolsk tankegång. Det torde väl inte ligga så till, att själens frälsning beror på hur många kronor man kan ge, utan därvidlag är det väl annat det kommer an på. Jag har icke kunnat låta denna sak passera utan att varna kammaren för att gå med på de åtgärder, som här begäras. Jag hoppas, att vi i en snar framtid skola få en grundlig revision av hela vårt donationsväsende. Därvid komma nog också, därom är jag fullt övertygad, de kyrkliga intressena att få vad dem tillkommer. Jag vill visst inte komma detta till livs, långt därifrån, men det måste dock vara en gräns för allting, även för gåvor. Om jag ser på förhållandena ute i landet, så tycker jag, att folket i bygderna äro synnerligen villiga både att bygga och underhålla kyrkorna och även att se till, att prästerskapet har det något så när

drägligt. Jag kan därför icke finna, att denna sak befinner sig i något nödläge utan tvärtom. Erfarenheten visar, att en ganska rundlig anpart av donerade medel går till här ifrågavarande ändamål.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)*

Herr Wallerius: Herr talman! Det är med syftning på en särskild bestämmelse i kungl. förordningen av den 19 november 1914 den nu förevarande motionen blivit väckt av mig och ytterligare tre kammarledamöter. Det är uttrycket »fromma stiftelser» som är föremål för vårt intresse. Beträffande detta uttryck har lagtolkningen artat sig så, att vi måste för vår del anse, att ganska tråkiga åtskillnader blivit gjorda mellan sammanslutningar och sällskap, vilka ha ett ideellt syfte.

De föreningar och stiftelser, som uppräknas i den ifrågavarande motionen, vill jag söka något karakterisera. Det kanske inte faller sig så lätt; men jag tror, att man kan, om man aktger på dessa sällskap, kyrkor och samfund och deras beskaffenhet, finna, att de äga en sådan karaktär, att den synes böra göra dem berättigade att få räknas som fromma stiftelser. Varpå bygga dessa sammanslutningar och sällskap? De bygga egentligen på den enskilda offervilligheten, men en offervillighet som icke syftar till någon egen ekonomisk eller samhällelig fördel, en offervillighet i vilken i mycket stor utsträckning ankans skärv deltagar. Denna offervillighet för syften, som väl kunna kallas i sanning ideella — jag ber att få upprepa att den icke avser någon egen ekonomisk eller samhällelig fördel — är väl på det närmaste förbunden med den religiöst betonade verksamhet, som dessa sällskap och sammanslutningar utöva, och den uppbäres av mycket stora grupper av medborgare inom de av samhället erkända kyrkorna och religiösa samfunden. — Men inte nog därmed, utan jag vågar i detta sammanhang betona, att den missionsverksamhet, som de utföra, hör till dessa kyrkors och sällskaps egentliga verksamhetsområde. Den kristliga verksamheten kan icke underlåta att bedriva missionsarbete, ty sådant hör till dess egen innersta art. — Därtill kommer emellertid, att denna verksamhet mer och mer har fått en filantropisk och social prägel. Vilken betydelse ha inte i detta avseende de av densamma upprättade läkarstationerna, sjukhusen, vårdanstalterna och hemmen för olika ändamål erhållit! Denna starkt filantropiska betoning, som väl icke tillkommer alla dessa stiftelser och sällskap i samma mån, men som ändå är starkt framträdande, måste komma i beaktande här, då man jämför dessa stiftelser med de stiftelser, som betecknas som fromma stiftelser, därför att de utöva en välgörande verksamhet på sjukvårdens och övriga sociala områden.

Hur betraktas nu dessa sällskap och sammanslutningars verksamhet ur allmän samhällelig synpunkt? Jag ber då först att få hänvisa till vad utskottet i sitt utlåtande på sidan 2, nederst, framhåller: »Frihet från *gåvoskatt* åtnjutes dock av bland andra förening och annan sammanslutning, som, utan att hava till ändamål att genom ekonomisk verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, fullfölja övervägande religiösa, välgörande m. fl. syften.» Detta är ett exempel på hur rubriken »religiösa syften» är medräknad. Jag vill vidare säga, att den omvårdnad, staten ägnar den religiöst-sedliga verksamheten, inte gärna kan betyda, att den erkänner denna verksamhets värde, endast försåvitt den bedrivs inom Sveriges gränser. Att en sådan uppfattning icke är riktig, därpå förelåg härom dagen på kammarens bord ett bevis i och med ett utskottsuttalande. Det gällde sjömansmissionen. Stiftelserna till denna höra till de i motionen uppräknade stiftelser, som ej få lov att anses för fromma stiftelser. Därom hette det i det då förevarande utlåtandet: »Kostnaderna för den religiösa och sociala omvårdnad om sjömännen, som hittills i hu-

Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

vudsak burits av enskilda personer och sammanslutningar, skulle komma att till väsentlig del överflyttas på statsverket.» I detta uttalande tillmätas alltså denna missionsverksamhet en ofrånkomlig betydelse ur statssynpunkt. I vad mån ett sådant erkännande kan utsträckas till andra hithörande verksamhetsformer, vilket helt visst lär vara fallet, skall jag inte här ingå på, ty det är icke nödigt att nu avgöra. Det är tillräckligt att konstatera några fall, för att man skall kunna instämma åtminstone i reservanternas anhållan om en utredning.

Jag nämnde om de många enskildas frivilliga, ofta små bidrag, såsom bärande för dessa verksamhetsformer i deras religiöst-sedliga syfte. För att bära kostnaderna, för vidmakthållande och förkovran av denna verksamhet behövas emellertid också de större bidragen: donationerna, testamentena, gåvorna. I synnerhet äro dessa erforderliga för att grunda och underhålla vissa fasta institutioner på särskilda orter och med särskilda uppgifter. Var och en, som något har sysslat med insamlande av bidrag till slika ändamål, känner till, vilket värde en större gåva har, då den kan för framtiden bereda avkastning eller kanske till och med giva en avsevärd sådan. Den ekonomiska trygghet, som därigenom i visst avseende vinnes, frigör intresset och omsorgerna åt andra håll och möjliggör alltså i hög grad verksamhetens framgång och vidmakthållande.

Utskottet har i sitt utlåtande gått tillbaka i en historik över utvecklingen av bestämmelserna i förevarande avseende. Där har icke nämnts, och det har kanske inte varit direkt anledning i det sammanhanget att nämna, vad 1903 års kommittéutlåtande säger om vissa föreningar och stiftelser. Bakom det uttalandet stodo herrar Robert Dickson, Pontus Fahlbeck, P. Waldenström, A. Åkerman och någon mera. Det heter där: »Med den uppfattningen, att stiftelser och särskilt det stora flertalet sådana, vilka ha allmännyttigt syfte, från statens synpunkt äro gagneliga inrättningar och böra understödjas med en för dem förmånlig lagstiftning, står det ej väl tillsammans, att enligt förordningen angående stämpelavgiften stiftelse icke kan upprättas, utan att stiftaren eller hans sterbhusdelägare, som mången gång redan genom avstående från stiftelseförmögenheten göra en mycket avsevärd uppoffring i allmänt intresse, härutöver nödgas att för överlåtelsen av berörda egendom erlægga ganska dryga avgifter till statsverket, eller ock stiftelseförmögenheten underkastas en motsvarande förminskning.»

Beaktansvärda äro de bestämmelser, som föreligga i den utländska lagstiftningen. Jag finner icke, att utskottet i sitt utlåtande med ett enda ord har berört denna sak, som dock synes vara ägnad att tilldraga sig en särskild uppmärksamhet. Jag måste därför hänvisa till vad som i motionen anföres i det avseendet. Så t. ex. talas det i den finska lagen om skatt på arv och gåva av den 30 december 1921 om, att i denna lag stadgad skatt icke uppbäres för dana-arv, ej heller för sådan egendom, som genom testamente eller såsom gåva tillfallit staten eller dess inrättning, landskap, kommun, församling, religiöst samfund. — I Norge gäller: »Av arv, som tilfaller legater, stiftelser, selskaper og foreninger, forsavidt de alene har almenntuige formål, og styret har sitt sæte her i landet, erlægges ingen avgift.» I Danmark gäller den bestämmelsen, att »af Arv, der tilfalder Staten, Kommuner, Kirker, Foreninger, Selskaber, Stiftelser, Legater og lignende», utgår visst procentuellt avdrag. Tyska riket har en lagstiftning i frågan, som innehåller åtskilligt mer, än min ärade granne på bohusbänken, herr Osberg, fann lämpligt att i detta sammanhang omtala. I den där gällande författningen gives viss befrielse för inhemska kyrkor och inhemska stiftelser och sällskap, som uteslutande tjäna kyrkliga ändamål, men det stadgas också, att skattebefrielse kan tillåtas till förmån för utländska kyrkor, ävensom till förmån för legat, som äro bestämda att tjäna angivna ändamål i utlandet, för så vitt den utländska staten beviljar ömsesidighet. Beträffande skattelag-

stiftningen i Nederländerna och Belgien hava uppgifter inhämtats, enligt vilka i nämnda land medgives nedsättning i arvs- och gåvoskatt till i allmänhet 10 % på legat till stiftelser och sammanslutningar för religiös verksamhet.

Jag har, herr talman, i det föregående sökt att något karakterisera dessa stiftelsers, sammanslutningars och sällskaps syften, uppbyggnad och verksamhet. Jag har därvid betonat, att det icke bara är fråga om ett religiöst utan också ett filantropiskt intresse, och att detta filantropiskt-sociala intresse har mer och mer trängt fram till betydelse. Jag finner det alltså orimligt, att man inte skulle söka att bereda *lättnader i arvsskatten* åt dessa fromma stiftelser. Man kan nämligen inte fränkänna dem detta namn, fastän det egendomliga förhållandet är, att de icke räknats med där enligt lagen.

Jag skall be att få anföra ett konkret exempel på hur den nuvarande lagen verkar. Jag skall nämna något om den sammanslutning, som reservanterna hava talat om, nämligen Svenska Jerusalem-föreningen. Denna förening har grundat ett sjukhus i Betlehem för över 200,000 kronor och en skola i Jerusalem för en kostnad av c:a 150,000 kronor. Vad sjukhusverksamheten beträffar, där, såsom reservanterna ha framhållit, så svåra sjukdomar som spetälska bli föremål för behandling, så behövs för densamma, när den är i full gång, årligen c:a 60,000 kronor. Verksamheten förestås av svensk läkare och ombesörjes huvudsakligen av svensk personal. Den kommer en befolkning till godo, som i sociala och övriga avseenden befinner sig i en synnerligen vanlottad ställning; det gäller befolkningen i och omkring Betlehem, i byarna och i öknarna däromkring. Denna vård är i allmänhet alldeles kostnadsfri. För något av verksamhetens tidigare år ha vi uppgift på patientantalet. Där voro 2,525 patienter, vilka på polikliniken åtnjoto 12,905 enklare behandlingar, under det att tidvis hade vårdats samtidigt 142 sjuka under 2,581 sjukvårdsdagar, därav de flesta helt och hållet kostnadsfritt. Skolan i Jerusalem mottager barn i åldern 5—10 år till undervisning. Dessa barn äro till det ojämförligt största flertalet från fattiga hem. Stundom har också skolan skaffat både föda och kläder åt dessa barn. De undervisas på arabiska av infödda lärarinnor, men det är en svensk kvinna, som förestår denna skola. Barnantalet uppgår till 100. Det har givits många rörande bevis på tacksamhet från både föräldrar och barn för den verksamhet, som denna svenska skola utövar, och den har också utövat en mycket stor hjälpsamhet mot svenska resande och svenska studerande, såsom kanske litet var av kammarens ledamöter här ha hört talas om — hur denna skola har anvisat bostäder och stått bi med råd och dåd. Verksamheten har av guvernören och av myndigheter rönt synnerligt erkännande, till heder för det svenska namnet, något som vi här i riksdagen ju uppskatta, såsom vid föregående tillfällen har visat sig. Det är ju ett obestriddligt filantropiskt syfte, som här tillgodoses i kristlig anda. Så skänktes till denna Jerusalem-förening en donation på c:a 230,000 kronor för att betrygga denna verksamhet och för dess vidare utveckling. Arvsskatten beräknades enligt tariffen klass II av första instansen, då man inte kunde komma ifrån, att detta var verkligen en from stiftelse. Arvsskatten beräknades till c:a 24,000 kronor, vilket ju är en ganska stor avbränning. Denna beskattning överklagades, och i högsta instans fastställdes den högre arvsskatten, så att staten av dessa medel tog i anspråk 47,000 kronor, d. v. s. ungefär en femtedel av dessa penningar, som äro avsedda för nödlidande och vanlottade människor. Fastän de icke trampa den svenska jorden, böra de för människo-hjärtat likväl innebära en ömmande företeelse i icke mindre grad. — Det är att märka, att det utslag, som högsta instansen i detta ärende fällde, avgavs med tre röster mot två. Jag vill fråga, om inte detta ärendes förlopp är ett bevis, starkt nog, för att en utredning kan behöva göras i en sådan sak och sådant avseende, som reservanterna föreslagit.

Jag skall icke taga kammarens tid längre i anspråk för denna gång. Med vad

Ang. ändring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

jag nu sagt har jag försökt att klarlägga stiftelsernas beskaffenhet och verksamhet och hur önskvärt det är, att det upptages till undersökning, i vad mån icke denna beskattning kunde ordnas på ett annat sätt. Jag ber att få sluta, herr talman, med att yrka bifall till den vid detta betänkande fogade reservationen.

I detta yttrande instämde fröken *Wellin* samt herrar *Olsson* i Berg, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Olsson* i Broberg, *Winkler*, *Holmgren*, *Nygren*, *Olsson* i Ramsta, *Johanson* i Huskvarna, *Ljung*, *Mogård*, *Nordkvist*, *Johansson* i Väby och *Grapenson*.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! De många instämmanden, som följde på herr Wallerius anförande, göra ju fullkomligt klart, vad man redan förut visste, nämligen att detta är en sak, som från praktiskt taget alla håll betraktas med sympati. Det är ju inte tvivel underkastat — vilket ju också framgår av vad utskottet skrivit i sitt betänkande — att de nuvarande bestämmelserna ha haft och kunna få obilliga verkningar, så att man i det speciella fallet måste säga, att en annan tolkning kanske hade varit rättvisare och mera i överensstämmelse med den uppfattning man kan ha i saken. Men, mina herrar, var skall gränsen dragas — det är det stora problemet, som vi ha haft att röra oss med i bevillningsutskottets andra avdelning. Var skall gränsen dragas, för att man verkligen skall träffa det riktiga i detta avseende? Det går inte att draga gränsen där herrar motionärer dragit den och säga, att för stiftelser med religiösa och sedliga ändamål skall skatteprogressionen lindras. Det finns en hel mängd andra sammanslutningar, som inte ha den karaktären, men vilkas uppgifter och ändamål av en mångfald människor sättas lika högt och värderas lika mycket som den verksamhet, som utföres av de religiöst-sedliga stiftelserna. Det är en svårighet, som man hittills inte har kunnat komma ifrån. Jag vill, herr talman, erinra om att denna lindring i skatteprogressionen har i fråga om dessa institutioner och stiftelser varit knuten till de givna föreskrifterna i inkomstskatteförfordningen. Man har behandlat dessa bestämmelser i inkomstskatteförfordningen i samband med kommunalskattelagstiftningen, som slutligen genomfördes i fjol. Jag vill hänvisa till vad dåvarande chefen för finansdepartementet sade i den kungl. propositionen och vartill riksdagen anslöt sig. Han pekade just på dessa svårigheter och erinrade om, att en utvidgad skattefrihet på detta område skulle medföra nya svårigheter vid bedömandet av de gränsfall, som då ytterligare skulle komma att uppstå. Han stannade därför vid att bibehålla den praxis, som under årens lopp hade utvecklats. Han ansåg sig också böra betona, att den skattebefrielse, som skulle meddelas på detta håll, med nödvändighet skulle medföra en ökad skattskyldighet på andra håll, vilket han ansåg att man icke borde släppa ur sikte, när det gällde att taga ställning till denna sak. Det är närmast på basis av det ställningstagande till denna fråga, Kungl. Maj:t och riksdagen gjorde i fjol vid behandlingen av kommunalskatteformen, som utskottet ansett tidpunkten ännu icke vara inne att begära en ny undersökning på ifrågavarande område. Det synes mig, herr talman, som om den tid, som förflutit sedan riksdagen senast prövade detta ärende, visserligen i ett större sammanhang, är så ringa, att inga nya skäl kunna ha tillkommit från vare sig den ena eller andra sidan, vilka skulle kunna förändra vare sig Kungl. Maj:ts eller riksdagens ståndpunktstagande i förevarande hänseende.

Med anförande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag kunde ju ha nöjt mig med att instämma i herr Wallerius' mycket ingående och sakliga yttrande hur frågan

om de i motionen omnämnda sammanslutningarna ligger till. Men jag har begärt ordet för att bemöta något av vad som anförts emot den föreliggande framställningen och kanske också med några ord belysa de berättigade kraven i motionen.

Herr Osbergs yttrande vittnade, tycker jag, egentligen om hur litet han satt sig in i detta ärende. Han talade om att prästerna nog ha fått sin beskärda del, att folket är villigt att bygga kyrkor och att medel till dessa ändamål inkomma i stor utsträckning. Ja, det är ju inte alls fråga om detta. Vi ha icke alls yttrat att det kommer in för litet till kyrkobyggen eller till prästerskapets avlöning. Utan här är det fråga om lindring i beskattningen av de mindre eller större summor, som människor skänka bort till sådana ändamål, det här gäller. Dessa medel gå ju icke till någon enskilds fördel utan avse att tjäna ett ideellt och religiöst intresse, och de borde därför vara skattefria. Om jag minns rätt så beslöto vi så sent som förra året eller kanske det var 1927 att befria den stora Nobelstiftelsen från skatt. Och denna befinner sig dock i den ställningen, att de årligen utgående priserna eller gåvorna numera uppgå till omkring 170,000 kronor vardera. Men trots detta ansåg riksdagen med rätta, att fonden borde befrias från skatt. Här är det fråga om gåvor till ändamål, som för de personer det gäller äro minst lika dyrbara och heliga, och de äro säkerligen också givna med varmt hjärta för en god sak. Under sådana förhållanden borde också, tycker man, dessa befrias från att betala en särskild skatt.

Då man läser utskottets utlåtande, får man först det intrycket, att utskottet kommer att sluta med att tillstyrka motionen. Där uttalas, liksom i herr Olssons i Gävle anförande nyss, många välvilliga ord, och hela utlåtandet andas en viss sympati för saken. Detta så mycket mera som vi nöjt oss med att endast begära en utredning. Jag skall icke ingå på de av herr Wallerius omnämnda bestämmelserna på förevarande område i Finland, Danmark, Norge och Tyskland med flera länder, där ju förhållandena äro ordnade i enlighet med vad vi önska för vårt lands vidkommande. Det första skäl för avslag utskottet i sitt betänkande anför — och detta skäl framdrogs ju också nyss av herr Olsson — är att frågan varit uppe så sent som 1928 och att det därför är för tidigt att nu begära en ny utredning. Men herr Olsson minns mycket väl, att vi i fjol, när vi behandlade kommunalskattebetänkandet, samtidigt begärde utredningar i flera punkter, som icke voro utredda och klara. Kammaren gick med på dessa utredningar samtidigt som kammaren tog kommunalskatteförslaget. Jag tror mig också veta, att då frågan var uppe 1928, ansågs just det av herr Olsson omnämnda problemet, var man skall sätta gränsen, vara så invecklat, att det erfordrades en ingående utredning. Hade utredning icke behövts, så hade vi begärt en direkt lagändring. Men vi ansågo, att frågan icke var så klar, att vi kunde göra detta, och därför ha vi stannat vid att begära en utredning. Nu säger herr Olsson, att det finnes svårigheter som icke äro möjliga att komma tillrätta med. Herr Olsson känner till det gamla ordspråket, att svårigheterna äro till för att övervinnas, och att de övervunnits i Danmark, Norge, Finland, Tyskland och andra länder, bevisar att de kunna övervinnas i Sverige också, om man vill, och det är denna vilja, man vill få fram i riksdagens andra kammare och ge uttryck åt genom att uttala sig för en utredning. Sedan får utgången bli som den kan. Nog finnes det lika goda skäl för en dylik utredning, som för vilken utredningsmotion som helst som kommit fram.

Herr Olsson och utskottet säga, att om en utvidgning av bestämmelserna rörande skattelindring anses böra komma till stånd, synes densamma icke böra begränsas till dessa stiftelser. Nej, för all del, med det hindrar ej, att utskottet kunde ha sagt, att det anser, att utredningen bör omfatta även andra likartade föreningsområden. Vi ha ej något emot detta och gå med på ett så-

Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)

dant yrkande om det framställes, men vi skola se till, att endast sådana befrias från skatt, som bedriva en allmännyttig verksamhet.

Jag anser för min del, att reservanterna ha framburit starka skäl för sin framställning om utredning, och särskilt ber jag att få säga dem ett tack därför att de framdragit skälen för en utredning, som i likhet med vad som skett i andra länder lett till lagstiftningsåtgärder. Utskottet har däremot icke ens omnämnt, att det finnes andra länder, som infört sådan lagstiftning. Så mycket besvär kunde utskottet ha gjort sig, att det kunde ha sagt, att visserligen är det svårt att genomföra något dylikt i vårt land, men andra länder ha dock vågat sig på det. Vi däremot våga oss icke på en dylik utredning. Jag tycker, att utskottets motivering för sitt avslagsyrkande är mycket svag.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Mosesson: Herr talman! Jag är förvissad om, att såväl bevillningsutskottets ledamöter som kammarens ledamöter i allmänhet äro genomträngda av önskan att skapa rättvisa på detta svåra område. Men det ej någon som helst förmåtenhet, om man gör gällande, att här är ett speciellt område, där blott somliga av kammarens ledamöter i sin verksamhet oupphörligen komma i kontakt med dessa bestämmelser. Vi sitta inne med en del sorgliga exempel på, huru de nuvarande bestämmelserna verka. Jag skulle vilja till kammarens ledamöter rikta den frågan: är det rätt och billigt, att en form av samhällelig och kristlig verksamhet skall efter gällande bestämmelser beskattas på ett sätt, som är mera tyngande än en annan verksamhet av identiskt samma art? En verksamhet är inlemmad i ett samfund, som går under rubriken »främmande trossamfund», och den beskattas lindrigare än då verksamheten utövas av en sammanslutning av personer, som nominellt höra till svenska statskyrkan. Kvarstå de i kyrkan beskattas de mycket strängare än vad fallet blir, om de begära utträde ur kyrkan för att utöva precis likadan verksamhet. Är det rätt? Jag tänker, att var och en i detta avseende har en känsla av, att samhället bör bedöma dessa frågor efter sakliga grunder. Nu är det så att säga den etikett eller den benämning man satt på den verksamhet det är fråga om, som är avgörande. Är det rätt och billigt? Jag tror, att kammarens ledamöter på den frågan svara nej.

Var skall gränsen dragas? frågar herr Olsson. Själva den frågan, herr Olsson i Gävle, borde enligt mitt förmenande mana herr Olsson till att gå med på en utredning, ty jag tror ej, att herr Olsson, så rättrådig som han är, vill göra gällande, att gränsen är dragen på rätt sätt. Och utredningen skulle ju avse att få utrönt, om och i vad mån denna gräns kan dragas på bättre sätt.

Jag talade i fjol, då jag väckte en motion, som låg mycket nära den nu förevarande, med de herrar, som haft med skatteberedningen att göra, och jag talade även med den dåvarande finansministern, och alla sade, att det förslag, som då motionsvis frambars, var sådant, att det borde av riksdagen godkännas. Statsrådet bemyndigade mig att säga, att han funne, att det förslag, vi då burit fram, var sådant, att han kunde gilla det. Men då, när propositionen utarbetades, var skatteberedningen synnerligen tyngd av arbete. För närvarande äro dessa herrar icke på det sättet tyngda av arbetsuppgifter, och nu kunna de taga itu med det arbete, som behöver utföras.

Just därför, att jag har så stark känsla av att kammaren är genomträngd av önskan att skapa rättvisa, vill jag vädja till kammaren att ej avvisa det billiga krav, som endast avser att ådagalägga vad som i detta fall är rättvist.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Med herr Mosesson förenade sig herrar Sandberg, Björnberg, Björling och Bergström i Bäckland.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Wallerius begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

*Ang. lindring
i skatten för
arv eller gåva
för religiöst-
sedligt
ändamål.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppräsningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 98 ja och 80 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, med anledning av väckt motion angående tillsättande av trafikpoliser i de olika länen.

*Ang.
tillsättande av
trafikpoliser i
de olika länen.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 97, hade herr *Lindmark* föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande tillsättande av trafikpoliser i de olika länen.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Lindmark**: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, har tredje tillfälliga utskottet avstyrkt min motion om utredning angående tillsättande av trafikpoliser. Till utskottets utlåtande äro fogade infortrade yttranden från de olika länsstyrelserna i landet, en samling aktstycken av mycket stort intresse. Jag skulle kanske först böra nämna, hur dessa utlåtanden utfallit med hänsyn till innehållet.

Tio av länsstyrelserna ha i sina yttranden tillstyrkt utredning, därav åtta med direkt hänvisning till motionen och två efter något andra linjer, än jag i motionen har framhållit. Dessutom har överståthållarämbetet också tillstyrkt en utredning. Däremot ha fjorton länsstyrelser avstyrkt en utredning och ansett, att man kan lösa det problem, som här föreligger, efter andra linjer.

Gemensamt för de olika yttrandena gäller, att man är ganska ense därom, att det ej är bra, som det för närvarande är ställt med kontrollen rörande motortrafiken på våra vägar.

Ang.
tillsättande av
trafikpoliser i
de olika länen.
(Forts.)

Jag skall be att få göra några citat, det blir ej många.

Så t. ex. yttrar länsstyrelsen i Stockholms län: »I likhet med motionären anser länsstyrelsen, att anordnandet av en effektivare kontroll, än som nu förefinnes, över trafiken med motorfordon är av behovet påkallat, då med nuvarande organisation av polisväsendet å landsbygden tillräcklig kontroll icke kan utövas. Såväl landsfiskalerna som dem underlydande polismän medhinna på grund av övriga göromål i tjänsten icke att, på sätt som bör ske, jämväl effektivt övervaka vägtrafiken, varför denna del av tjänsten måste av dem i viss mån åsidosättas. Härtill kommer att för en dylik övervakning, om den skall fylla sitt ändamål, fordras, att vederbörande övervakare äga tillgång till motorfordon, vilket icke annat än undantagsvis är förhållandet.»

I länsstyrelsens i Uppsala län yttrande finna vi följande. På tal om reservpolismän och deras lämplighet att användas såsom trafikpoliser säger länsstyrelsen: »Det biträde, som av dessa», nämligen reservpolismännen, »kan erhållas, är emellertid blott tillfälligt. Och då den ordinarie polispersonalen är upptagen av en mångfald andra åligganden, kan trafikkontrollen icke bliva så kontinuerlig och effektiv som är önskvärt och nödvändigt.» Och något senare säges det: »Behovet av trafikpoliser är därför alltjämt icke tillgodosett, men gör sig ständigt i allt högre grad kännbart.»

Jag skall också anföra ett citat ur länsstyrelsens i Västmanlands län yttrande, där det heter: »Den under de senaste åren enormt ökade trafiken motsvaras icke av någon ökad möjlighet för vederbörande myndigheter att effektivt övervaka densamma. Landsfiskaler och fjärdingsmän kunna icke i följd av en mångfald andra tjänsteåligganden ägna erforderlig tid och omsorg åt tillsynen över den rörliga och snabbgående motortrafiken.» Och senare i aktstycket heter det: »Konungens befallningshavande vill därför på det livligaste tillstyrka, att anslag varder beviljat för anställning av ett nödigt antal trafikpoliser.»

De nu gjorda citaten härleda sig från länsstyrelser, som tillstyrka en utredning. Jag skall också göra ett par citat från deras uttalanden, som avstyrkt en utredning.

Så heter det t. ex. i länsstyrelsens i Malmöhus län yttrande: »Att landsfiskalerna med sina mångahanda tjänstegöromål, vilka medföra ett omfattande kontorsarbete, icke kunna medhinna att i någon avsevärd utsträckning övervaka trafiken å vägarna, ligger i öppen dag. Men detsamma är förhållandet med fjärdingsmän och polisuppsyningsmän.»

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrar bland annat: »Att med motorfordonstrafikens starka utveckling särskilda åtgärder numera tarvas för kontroll å efterlevnaden av motorfordonsförordningens och trafikstadgans bestämmelser torde vara ovedersägligt.» Jag skulle kunna fortsätta att göra citat från samtliga olika yttranden, som gå i samma riktning, men jag skall icke trötta kammaren längre med citat.

De länsstyrelser, som avstyrka den föreslagna utredningen, hänvisa i regel till att man kan begagna sig av reservpolis, kriminalpolis och landstingspolis och att länsstyrelserna kunna giva polismans skydd och befogenhet åt vägmästare, ja, till och med vägvaktare, och åberopa motorfordonsakkunnigas förslag att kunna utnyttja besiktningsmännen för anordnande av s. k. flygande kontroll genom besiktningsmännen.

Enligt min mening lämpa sig nyssnämnda grupper av polismän och vägförmän icke för den uppgift som här avses. Reservpolisen är avsedd att användas vid tillfälligt behov av polisförstärkning och icke för tillgodoseende av ett stadigvarande behov. Kriminalpolisens uppgift enligt § 6 polislagen är att utföra spaning och annan undersökning angående brott samt är härför speciellt utbildad. Om vägmästare och vägvakter gäller, att de sakna den

fria och oberoende ställning gent emot befolkningen på de olika orterna, som vid utövande av trafikpolistjänst kräves. Deras uppgift i vägstyrelsernas tjänst är förmannens, arbetsledarens. För arbetenas utförande skola de förhandla med — i de flesta fall — icke yrkesmän utan ortsbefolkningen i allmänhet. I praktiken blir detta mången gång samma folkgrupp, som de skola övervaka i trafikhänseende. Men då ingripandet till beivrande av olagligheter på vägtrafikens område för mången skall te sig som kitslighet och trakasseringslusta, kommer vägförmannens polisåtgöranden att försvåra hans egentliga uppgift i vägstyrelsens tjänst. Härav förklaras ock det ringa resultat av deras vakttjänst, som varit synligt på de orter, där denna anordning praktiserats.

*Ang.
tillsättande av
trafikpoliser i
de olika länen.
(Forts.)*

Om reservpoliser, vägmästare och vägvakter gäller för övrigt, att de utan särskild utbildning och på grund av deras endast tillfälliga ingripande i övervakandet ej kunna prestera en trafikkontroll, som blir kontinuerlig och effektiv i önskvärd grad, att de ej kunna anses äga mera ingående kännedom om författningar angående vägtrafik och vad därmed äger samband, eller besitta erforderlig sakkunskap i fråga om motorfordons konstruktion och användning. På grund härav komma de att sakna den för uppgiften erforderliga omdömesförmågan och den därpå grundade auktoriteten.

Länsstyrelsen i Blekinge län ifrågasätter anordnandet av en kombination av ordningspolis och trafikpolis. Särskilt för vissa län torde denna anordning vara tänkbar. Vid kriminalpolisavdelning, som i stad inrättats, skola om och till det antal Konungen förordnar, finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden. Sådan för landsbygden egentligen avsedd kriminalpolis skulle sannolikt efter erhållen erforderlig specialutbildning kunna samtidigt tjänstgöra som trafikpolis. Måhända gäller samma om s. k. landstingspoliser i de län, där sådana finnas anställda. Men frågan om och på vad sätt ifrågavarande problem kan lösas genom nu nämnd kombination kräver närmare prövning och utredning. Så t. ex. torde med sådan anordning vissa författningsändringar bli erforderliga. Även med anställande av trafikpolis i denna form äro kostnader förenade, som kräva anslag.

För flertalet av de avstyrkande länsstyrelserna såväl som för utskottet hava de med anställandet av trafikpoliser förenade kostnaderna tydligen spelat en avgörande roll. Därvid förbises emellertid, att nu föreslagna övervakning och kontrollering av motortrafiken ej avser endast att i görligaste mån förekomma olycksfall, utan jämväl att förekomma onödig slitning och förstörelse av de allmänna vägarna. Stor hastighet med vanliga personbilar innebär måhända — åtminstone när vägbanan är torr — ej så stor skadegörelse å vägen. Däremot blir detta fallet vid fortkörning med oftast tungt lastade omnibussar och lastautomobiler. En särskilt i Norrland förekommande användning av lastautomobiler gäller transport av virke. På grund av stor konkurrens mellan bilägarna om dessa virkestransporter lockas de att genom att till det yttersta utnyttja bilens lastförmåga, mången gång till det dubbla av det tillåtna, kompensera sig för den alltför låga ersättningen. Men denna tunga trafik fördyrar vägunderhållet i utomordentlig grad. Nu sedan bidraget till vägunderhållet bestämts att sammanlagt utgå med 70 % av verklig kostnad kan med tämligen stor visshet sägas, att det förbilligande av vägunderhållet, som ett förbättrat övervakande av vägtrafiken kommer att innebära, många gånger om kommer att uppväga kostnaderna för den skärpta kontrollen. Någon anledning att av fruktan för kostnaderna avslå förslaget om införandet av en effektivare kontroll av motortrafiken föreligger följaktligen icke.

Att kostnaderna för av mig föreslagna åtgärder böra täckas av automobil-

Ang. tillsättande av trafikpoliser i de olika länen.
(Forts.) skattemedel anser jag vara självfallet. Den skärpta kontrollen betingas ju av automobiltrafiken och skulle i enlighet med vad jag nyss anført medföra minskade kostnader för vägunderhållet och därmed jämväl en besparing av automobilskattemedel.

Utskottet hänvisar slutligen till pågående revidering av motorfordonsförordningen och att man i varje fall borde invänta denna utrednings resultat, innan några särskilda åtgärder i motionens syfte vidtagas. Det är dock föga sannolikt att vid nämnda revidering vederbörande anse sig utan åläggande böra utreda nu berörda problem. Så mycket större anledning föreligger då för riksdagen att genom en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i frågan, som måhända kunde föreläggas riksdagen i samband med den reviderade motorfordonsförordningen.

Den av mig föreslagna utredningen skulle klarlägga det förefintliga behovet av trafikpoliser i de olika länen. Det kan väl tänkas, att i vissa län motortrafiken ännu ej nått sådan omfattning, att nu föreslagna trafikkontroll är erforderlig. Vidare bör närmare prövas, om i vissa län en kombination av ordnings- resp. kriminalpoliser och trafikpoliser i en och samma person kan vara tillräcklig. Slutligen bör utredas, vilka uppgifter som skola åligga sådana, under vilken myndighet de närmast böra sortera samt vilken omfattning organisationen från början bör erhålla.

Motorismens explosionsartade utveckling i vårt land kräver icke blott omorganisation av vägväsendet. Den kräver även en helt annan kontroll och övervakning av motortrafiken å våra vägar än som för närvarande kan presteras. Det är av denna anledning jag framkommit med mitt förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Källman: Herr talman! Då motionären yrkat bifall till sin motion, anser jag mig pliktig att säga några ord på utskottets vägnar. Det är ju på det sättet, att så gott som alla utan undantag dela motionärens uppfattning därom, att väglagens, motorfordonsförordningens och vägtrafikstadgans bestämmelser böra följas och att kontroll över efterlevnaden är nödvändig. Där om råder det icke några delade meningar. Det är bara i fråga om sättet, varpå kontrollen skall utövas, som utskottet i varje fall icke kan dela motionärens uppfattning. Motionären citerade en del yttranden, som gingo ut på bifall till motionen. Jag skall icke trötta med citat i motsatt riktning, utan bara göra en sammanfattning av de metoder, som de länsstyrelser, vilka avstyrkt motionen, förordat.

Majoriteten av länsstyrelserna anser, som vi veta, att särskilda trafikpoliser icke äro lämpliga för den kontroll det är fråga om. Man komme snart att överallt känna igen dylika fast anställda tjänstemän. Deras motorcyklar, om de utrustades med sådana, komme att bli bekanta. De länsstyrelser, som avstyrkt motionen, förorda andra metoder. Dessa förorda, att man på oregelbundna tider företager kontroll genom patruller av t. ex. två personer i sällskap och icke alltid desamma. Kontrollanterna böra vara utrustade med polisens skydd och befogenhet och polisbricka men utan synligt tjänstetecken. De böra icke färdas i egna motorcyklar, som snart bleve igenkända, utan man bör vid olika tillfällen förhyra motorcyklar.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län liksom åtskilliga andra erinrar om att det funnits medel tillgängliga för kontroll av detta slag sedan budgetåret 1926/27. Det var så, att Kungl. Maj:t i den statsverksproposition, som förelades 1926 års riksdag, begärde ett anslag för reservpolisorganisationen, men samtidigt föreslogs det en förhöjning i det anslaget genom följande rader i propositionen: »Vidare måste man räkna med att vissa länsstyrelser i framtiden då och då måste använda reservpolispersonal för övervakande av motor-

fordonstrafiken, ett ordningspolisändamål, vartill personal tidigare icke stått till förfogande. Med hänsyn härtill torde ett något större belopp än förut erfordras till ersättningar åt polisdistrikten i fall, då reservpolispersonalen kommit till användning.» Ökningen beräknades till 25.000 kronor. Detta godkändes av riksdagen, och till följd härav avlät socialministern den 6 juli 1926 ett cirkulär till samtliga länsstyrelser, vari han erinrade om riksdagens beslut och anmodade länsstyrelserna att ombesörja kontroll på det sätt med det ifrågavarande beslutet hade avsetts.

Nu vill motionären göra gällande, att reservpolisen icke är avsedd för sådant ändamål. Den har andra författningsenliga uppgifter, och följaktligen borde man anställa en särskild stab av trafikpoliser. Utskottet har emellertid samma mening som flertalet länsstyrelser, att om det finns en statsavlönad personal, som icke har full sysselsättning utan som står till förfogande för tillfälliga uppgifter, böra länsstyrelserna naturligtvis använda denna personal, vilket då icke bereder statsverket andra ökade kostnader än dem, som äro förenade med förhyrandet av fordon och med dagtraktamenten. Kontrollen utförd på detta sätt medför en ringa utgift för staten. Skulle motionärens förslag bifallas, finge man ju en utgiftssiffra, som sannerligen icke bleve så ringa. Om vi tänka på våra 24 län och överståthållarämbetet i Stockholm, är det alltså 25 enheter, som då skulle förse med särskild personal och särskild materiel att använda i tjänsten. Jag är övertygad om att det skulle bli en utgift, som riksdagen säkerligen bör betänka sig två gånger, innan den går in för.

Med hänsyn således till att vederbörande länsstyrelser nu förfoga över medel för kontroll av det slag, varom diskussionen rör sig, och med hänsyn även till att motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan och allt detta är föremål för revision, finns det sannerligen ingen anledning att nu skriva till Kungl. Maj:t i detta ärende. Jag ber av dessa skäl att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Utskottets ärade ordförande framhöll det olämpliga i att ha dessa särskilda trafikpoliser, därför att de skulle bli så lätt igenkända, var de än uppenbara sig. Beträffande denna eventuella svårighet skall jag be att få anföra vad länsstyrelsen i Södermanlands län i fråga om denna sak har anfört. Det heter där: »Till motverkande av förhandskännedom om trafikpolispatrulls närvaro eller ankomst borde möjligen automobilregistreringsmyndighet erhålla rätt att tilldela samma patrullmotorcykel två eller flera igenkänningsstecken.» Om man alltså utrustar en trafikpolis med en motorcykel av ett känt märke, behövs det endast, att en sådan trafikpolis äger rätt att använda olika igenkänningsstecken, ett visst antal nummer, som han kan växla, för att man därmed skall omöjliggöra för allmänheten att igenkänna vederbörande enbart på numret.

För övrigt skulle man i detta sammanhang kunna göra sig den frågan, hur man överhuvud taget, när det gäller våra allmänna poliser, kan låta dem vara försedda med igenkänningsstecken, för den händelse den synpunkten skulle vara avgörande, att vederbörande icke skulle vara lätt igenkända. Det finns visserligen hemlig polis, men i de allra flesta fall är det just denna, som genom vissa igenkänningsmärken är markerad och lätt för allmänheten att igenkänna. Jag har emellertid aldrig hört, att det skulle utgöra något avgörande motiv för den ordinarie personalens avskaffande.

Reservpolisernas anställning är sådan, att de icke kunna anses lämpa sig för uppgiften såsom trafikpoliser. De äro i regel anställda i städernas tjänst, varvid en viss förpliktelse därjämte åligger dem att vid särskilda tillfällen tjänstgöra på landsbygden. En annan historia blir det med kriminalpoliserna, vilka

*Ang.
tillsättande av
trafikpoliser i
de olika länen.
(Forts.)*

Ang.
tillsättande av
trafikpolisier i
de olika länen.

(Forts.)

i vissa fall äro avsedda mera uteslutande för landsbygden. Dessa kriminalpolisier torde efter viss erhållen specialutbildning synnerligen väl lämpa sig för den uppgift, som här ifrågasättes. Även för att klarlägga detta problem är emellertid en utredning nödvändig. Som jag i mitt första anförande framhöll, är det sannolikt, att vissa författningsändringar äro erforderliga. Detta bör klarläggas. Det kostar givetvis också pengar att anställa kriminalpolisier för detta ändamål, och även den saken bör utredas.

Herr Källman hänvisade till den cirkulärskrivelse, som utfärdades den 6 juli 1926 och som talar om för länsstyrelserna, att de äga rätt att för vissa ändamål utnyttja de befintliga reservpoliserna. Jag erinrar än en gång om att dessa reservpolisier endast skulle få användas tillfälligtvis. Litenheten av den anslagssumma på 25,000 kronor, som ställdes till förfogande, vittnar ju om att anställningen blir i högsta grad tillfällig och ingalunda kan vara tillfredsställande. Skall man kunna råda bot på de oegentligheter, som vidlåda trafikförhållandena på våra allmänna vägar, kräves en polisbevakning av permanent natur och ingalunda en sådan av tillfällig art.

Utskottets ordförande kommer med stora släggan, när han uppenbarar för kammaren, hur kolossalt dyrt detta skulle bli. Det är ju alltid ett argument, som är synnerligen starkt för kammarens ledamöter. Man ryggar tillbaka för kostnaderna särskilt i det fall, att man icke har trängt in i själva problemet. Jag tror mig dock genom mitt första anförande ha visat, att just genom tillvaron av denna trafikpolis, vars organisatoriska omfattning icke behöver bli synnerligen stor, åtminstone från början, skall man kunna göra väsentliga besparingar i fråga om vägunderhållet, som flera gånger om uppväga de gjorda utläggerna för trafikpoliserna.

Som frågan nu ligger, finns det väl knappast några utsikter för att riksdagen skall gå med på den begärda utredningen, men jag är förvissad om att frågan kommer igen, att tanken lever och att den kommer slutligen att föra till ett resultat.

Herr Strindlund: Herr talman! Herr Lindmark har i denna fråga väckt en motion, i vilken det begäres en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en utredning. I anledning av denna motion har andra kammarens tredje tillfälliga utskott införskaffat utlåtanden från överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser i riket. Dessa ha i sin tur infordrat yttranden från landsfiskaler och landsfogdar etc., och utskottet har avlämnat ett med bilagor 30 sidor digert utlåtande. Jag ber att till utskottets ärade ordförande få framställa frågan, om det besvär, de kostnader och det arbete, som denna motion genom andra kammarens tredje tillfälliga utskott åstadkommit, verkligen står i rimligt förhållande till ärendets vikt och betydelse.

Herr Källman: Herr talman! Under hand har samma anmärkning tidigare riktats till mig, att man har gjort en alltför vidlyftig affär av den ifrågasatta motionen. Så är emellertid enligt vår mening icke fallet. Det var naturligtvis nödvändigt att fråga vederbörande i länen, hur det stod till med kontrollen av motorfordonstrafiken, särskilt i beaktande av att riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag år 1926 anvisade och varje år därefter anvisat särskilda medel för ändamålet. När då icke de inkomna yttrandena var för sig voro längre än som framgår av bilagorna, ansåg utskottet, att det borde låta trycka länsstyrelsernas uttalanden. Vi ha visst icke tryckt alla yttranden, som inkommit från landsfiskaler, magistrater och länsstyrelser. De ligga i utskottets arkiv, men vi ansågo det nödigt att trycka länsstyrelsernas uttalanden. Därav får riksdagen kännedom om huru ett beviljat anslag utnyttjats.

Till motionären skulle jag ytterligare vilja säga, att då han gör gällande, att

vägmästarna icke skulle kunna vara fria i sin tjänsteställning såsom kontrollanter, misstager han sig, ty i åtskilliga län tillämpas redan i stor utsträckning, att vägmästarna äro kontrollanter, försedda med polismans befogenhet. *Ang. tillsättande av trafikpoliser i de olika länen.*

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan. *(Forts.)*

Herr Lindmark: Herr talman! Gentemot herr Strindlund måste jag påpeka, att man tvärtom kan vara utskottet tacksam för att det låtit trycka dessa uttalanden. Det är en förstahandsutredning av ganska stort värde, som jag tycker, att utskottet möjligen hade kunnat nyttja i sin motivering. Vi böra dock ihågkomma, att i de tio yttranden, som gå ut på tillstyrkande av en utredning, har mycket starkt framhållits önskvärdheten utav att något göres på detta område, och att en utredning kommer till stånd i fråga om trafikpolisen. Jag menar, att detta vittnar just om att utskottet icke gjort för mycket i denna fråga.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Anderson i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att förevarande statsutskottsutlåtande nr 5 måtte få föredragas på det sättet, att endast de olika punkternas nummer och kantrubriker uppläsas, i den mån icke särskilt yrkande om annat föredragningsätt av någon kammarens ledamot framställes.

Denna hemställan bifölls.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 4*, angående anslag till arbetsdomstolen. Därvid anförde:

Ang. anslag till arbetsdomstolen.

Herr Karlsson i Grängesberg: Herr förste vice talman! Kommunistiska riksdagsgruppen har i motion vid årets riksdag krävt, att lagen om kollektivavtal och lagen om arbetsdomstol skulle upphävas och upphöra att gälla. Vi ha, när kammaren behandlade denna vår motion, deklarerat, att vi vid varje tillfälle komma att bekämpa denna lagstiftning, som endast är ett led i borgarklassens kamp mot de organiserade arbetarna. Vi veta emellertid, att det är tämligen lönlöst att nu här på nytt riva upp en debatt med dem, som ha

Ang.
anslag till ar-
betsdomstolen.
(Forts.)

tillskapat och genomdrivit denna lagstiftning. Jag skall därför, herr förste vice talman, inskränka mig till att med hänvisning till de synpunkter, vi tidigare ha anfört, när denna fråga behandlades här i kammaren, yrka avslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Under hänvisning till det beslut, som riksdagen redan har fattat i fråga om de motioner, som ha avlåtits till riksdagen med yrkande om upphävande av den så kallade arbetsfredslagen, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Ang.
anslag till
föreningen för
arbetarskydd
i Stockholm.

Punkten 8, angående anslag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 10 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till föreningen för arbetarskydd i Stockholm för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Strömberg m. fl.* väckt motion, nr 11, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att till föreningen för arbetarskydd i Stockholm för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 10,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motion till föreningen för arbetarskydd i Stockholm för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Andersson i Stockholm: Herr förste vice talman! Jag anser mig böra säga några ord beträffande den motion, som har väckts av herr Strömberg m. fl. angående ett anslag till föreningen för arbetarskydd med 10,000 kronor. Jag har varit i tillfälle att något taga del av den upplysningsverksamhet, som denna förening bedriver, och jag har funnit den vara av mycket stor betydelse, när det gäller förebyggande av olycksfall i arbete. Vi ha visserligen yrkesinspektionen, som övervakar efterlevnaden av lagen om arbetarskydd, men till undvikande av olycksfall är det ju också erforderligt, att man bland arbetarna och arbetsbefälet sprider upplysning om de åtgärder, som lämpligen kunna vidtagas för undvikande av olycksfall i arbete. I det avseendet anser jag, att denna sammanslutning fyller en betydande uppgift.

Även om det tidigare kan anses ha varit tillräckligt med det anslag, som har lämnats till föreningens verksamhet, har man ju anledning påminna sig i detta sammanhang den ökade rationalisering, som för närvarande pågår inom industrien på olika arbetsområden. Med det ökade arbetstempo, som därigenom förekommer, ökas givetvis också i mycket stor utsträckning olycksfallsrisken.

Att under sådana förhållanden med understöd från staten bedriva en upplysningsverksamhet till förebyggande av olycksfall kan med fog sägas vara betydligt mera av behovet påkallat nu än vad tidigare har kunnat sägas vara fallet.

Jag har för några av de arbetsplatser, som jag sysslar med i den dagliga verksamheten, varit i tillfälle att se vad som är möjligt att göra och vad som kan vara erforderligt, när det gäller förebyggandet av olycksfall. Vi ha på några av dessa större arbetsplatser för arbetarnas räkning tillsatt ombud, som skulle ha till uppgift, icke blott att å arbetarnas vägnar föreslå arbetsledningen de skyddsåtgärder, som man anser i enlighet med lagens föreskrifter skola förekomma, utan också att bland arbetarna söka sprida upplysningar om de åtgärder, som från deras sida böra vidtagas, framför allt iakttagande från arbetarnas sida av den försiktighet, som kan vara erforderlig och möjlig, när det gäller förebyggande av olycksfall. Det har därvidlag visat sig, att när vi haft möjlighet att låta dessa representanter för arbetarna taga del av de upplysningar, som lämnas genom den sammanslutning, varom här är fråga, ha de haft möjlighet att på ett betydligt bättre sätt fylla den uppgift, som vi ansett borde fyllas, nämligen utförande av denna upplysningsverksamhet bland arbetarna.

Jag håller sålunda med utgångspunkt härifrån före, att den upplysningsverksamhet, som den ifrågavarande sammanslutningen bedriver, skulle, om man ger föreningen möjlighet att bedriva denna upplysningsverksamhet i tillräcklig omfattning, leda till sådana resultat, att till och med de, som se utslutande ekonomiskt på en fråga som denna, skulle anse, att den mycket väl skulle betala sig. De olycksfall, som inträffa och göra människor här i landet oförmögna till arbete, medföra ju direkta utgifter för samhället, och ett förebyggande av dessa olycksfall måste givetvis sägas vara en verksamhet, som såväl ur ekonomiska som framför allt också ur andra synpunkter är ytterst värdefull.

Med hänsyn till detta och med hänsyn till den uppgift, som denna sammanslutning alltså fyller, tillåter jag mig, herr förste vice talman, att yrka bifall till den motion, som herr Strömberg har väckt, alltså bifall till yrkandet om ett anslag till föreningen på 10,000 kronor.

Herr Jansson i Falun: Herr förste vice talman! Jag har för min del ingenting att erinra mot de synpunkter, som herr Andersson i Stockholm här har framfört. Det är precis samma synpunkter, som vi ha lagt på denna fråga, när vi inom tredje avdelningen haft att behandla densamma. Motivet varför vederbörande ville ha anslaget höjt var ju det, att föreningen har det mycket uselt ställt med sina lokaler och önskade få bättre sådana, och följaktligen skulle härför krävas större utgifter i form av ökad hyra. Departementschefen har på denna framställning svarat, att det är under utredning, huruvida det icke kan bli möjligt att lämna institutionen fria lokaler i någon av statens planerade byggnader. Vi ha då för vår del ansett, att intill dess den saken blir klarlagd, kan det icke vara önskligt, att institutionen nu ginge in för förhyrandet av en dyrbarare lokal. Den höjning som vi ha föreslagit av anslaget motiveras med att vi anse, att föreningen bör skaffa sig bättre agremanger i sin utställning. De, som föreningen nu har, äro föråldrade och otidsenliga, och det kan därför vara nödvändigt, att föreningen får ett höjt anslag för detta ändamål. Däremot ha vi ansett, att en ytterligare höjning bör anstå åtminstone till dess att man får se, huruvida föreningen kan få fria lokaler i något av statens hus. Det är i huvudsak de synpunkter, som ha gjort sig gällande, och vi ha då lyckats ena oss om den summa, som här nu föreslås, vilken innebär

Ang.
anslag till
föreningen för
arbetarskydd
i Stockholm.
(Forts.)

Ang.
anslag till
föreningen för
arbetarskydd
i Stockholm.

(Forts.)

en höjning av den av Kungl. Maj:t föreslagna summan med 2,000 kronor. Jag tror, att vi böra låta oss nöja med denna höjning, åtminstone tills vidare. Jag ber sålunda, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! Då utskottet för sin del föreslår icke mindre än 100 procents förhöjning av statsbidraget till föreningen för arbetarskydd mot vad som föregående år utgått, kanske några av dem, som vilja hålla på besparingsprincipen, då det gäller statens medel, undra över, varför vi på tredje avdelningen först och i statsutskottet sedan varit med om en så pass kraftig höjning som den föreliggande. Det torde därför vara nödvändigt att angiva några av de synpunkter, som åtminstone för mig varit bestämmande för att intaga denna ståndpunkt. Vi voro från början inne på att föreningen skulle jämsättas med åtskilliga andra, som ha bidrag från statsverket, och där man bl. a. brukar fordra, att från enskilda eller andra skulle anslås minst samma belopp som av statsverket ges. Utskottet har ju också i detta fall i viss mån tryckt på denna synpunkt, ehuru väl den icke uppställts såsom ett absolut villkor. Att jag kunnat släppa den, beror därpå, att under de senare åren såväl arbetsgivarföreningen som landsorganisationen intresserat sig för denna sak så pass mycket, att de redan lämna rätt kraftiga bidrag.

Men det är även en annan synpunkt, som varit för mig avgörande, nämligen att jag velat se på denna fråga rent ekonomiskt. Jag vill erinra om vad socialstyrelsen i sitt utlåtande över denna framställning från föreningen yttrat, däri den sagt, att de totala kostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen uppgå till icke mindre än 20,000,000 kronor. Då kunna vi förstå, att det måste vara av betydelse, om vi lyckas nedbringa antalet olycksfall. Men är detta riktigt, borde åtminstone i första hand de, som äro mest intresserade, nämligen försäkringsinstitutionerna, biträda i föreliggande fall. Det är också min uppfattning. Men vi få även komma ihåg, att jämväl riksförsäkringsanstalten bör bidraga, och då ha vi att räkna med det utgående statsbidraget, som närmast skulle avse bidrag från riksförsäkringsanstalten. Vi ha även kraftigt uttalat, att andra föreningar och dylika, som ha med denna försäkringsverksamhet att göra, böra bidraga med de medel, som ytterligare behövas för att hålla föreningens verksamhet i gång.

Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen, som under herr Strindlunds anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. sjuk-
kasseväsendets
befrämjande.

Punkten 16, angående anslaget till sjukkasseeväsendets befrämjande, föredrogs härpå. Därvid anförde:

Herr Andersson i Igelboda: Herr talman! I denna fråga hava avgivits motioner av herrar Berglund m. fl. i första kammaren samt undertecknad och

andra kammarkamrater i denna kammare. Jag har visserligen ingen förhoppning om att kunna åstadkomma någon ändring i vad utskottet föreslagit, men utskottets motivering ger mig dock anledning att säga några få ord. Utskottet anser tillräckligt motiv för avslag å motionerna vara den omständigheten, att Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga för utredning rörande sjukkasseeväsendets organisation. Den fråga, som vi genom dessa motioner bragt inför riksdagens prövning, är egentligen endast en liten detalj, som knappast har något större samband med sjukkasserörelsens organisation. Vad vi önskat är endast, att den bestämmelsen rörande statens bidrag till sjukkassor skall undanröjas, som innehåller, att sådant bidrag icke utgår för söndagar. Denna bestämmelse har uppenbarligen tillkommit av missstag, ty enligt det ursprungliga utkastet till sjukkasselagen av år 1910 voro sjukkassorna befriade från skyldigheten att utbetala sjukhjälp för söndagar och i anslutning härtill skulle heller icke statsbidrag utgå för dessa dagar. Vid den fortsatta behandlingen av detta ärende ändrades emellertid denna bestämmelse i sjukkasselagen så till vida, att sjukkassorna ålades skyldighet att utbetala sjukhjälp jämväl för söndagar, men i samband med denna ändring glömde man bort bestämmelsen om statens bidrag och då blev denna bestämmelse kvarstående såsom den varit avfattad i det ursprungliga förslaget till kungörelse rörande statsbidrag till sjukkassor. Jag tycker, att det skulle vara en gärd av rättvisa att få en ändring i detta förhållande, så att, om man ålägger en sjukkassa att utbetala sjukhjälp även för söndagar, staten jämväl borde bidraga därtill.

Den andra åtgärden som vi i vår motion påyrkat är, att den maximering av bidraget, som nu finnes, skall upphöra. Här i riksdagen har gång på gång påtalats det förhållandet, att sjukkassorna bereda sina medlemmar alltför små förmåner, särskilt då det gäller långvariga sjukdomsfall. Vi veta, att i de flesta sjukkassor begränsas sjukhjälpen till 90, 100 eller 150 dagar för år, och alla äro överens om att det skulle vara önskvärt, om denna tid väsentligen kunde utökas. Emellertid äro bestämmelserna rörande statens bidrag så avfattade, att i den mån en sjukkassa utbetalar sjukhjälp nämnvärt över 100 dagar får sjukkassan på grund av stadgandet om maximering icke statsbidrag för det belopp, som utbetalas därutöver. Vi anse nu, att den omständigheten, att frågan om sjukkassornas organisation tas upp till förnyad omprövning, icke kan utgöra tillräckligt skäl för att avvisa detta ur sjukkassesynpunkt rättfärdiga krav. Det vore så mycket större anledning att nu bifalla motionärernas yrkande, som sjukkassorna under de sista åren haft rätt så stora ekonomiska svårigheter att kämpa emot. På grund av de tid efter annan återkommande influensaepidemierna ha sjukkassornas ekonomi blivit ganska hårt pressad, och det skulle även ur denna synpunkt vara önskvärt, om de kunde erhålla något större bidrag från det allmänna.

Då emellertid nu statsutskottet utan någon reservation avstyrkt det föreliggande förslaget, förstår jag mycket väl, att ett yrkande om bifall till detsamma skulle vara fullständigt lönlöst. Jag skall därför icke framställa något sådant yrkande utan inskränka mig till att uttala den förhoppningen, att den utredning, som nu igångsatts, måtte bringas till ett snart slut, så att sjukkassorna kunna komma ur det dödvatten, vari de för närvarande befinna sig, och det må bli bättre fart i vår sjukkasserörelse och sjukkassorna må bli i tillfälle att lämna ett verkligt kraftigt stöd till sina medlemmar till gagn för hela vårt folk.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag har egentligen inte så mycket att säga i denna fråga, men jag vill i anledning av ett påpekande från herr Andersson i Igelboda, att det icke föreligger någon reservation, säga, att det beror därpå att det fanns ingen möjlighet att avgiva en reservation just därför, att förslaget innebär en väsentlig höjning av anslaget. Det stod visser-

Ang. sjukkasseeväsendets befrämjande.

(Forts.)

Ang. sjuk-
kasséväsensdets
befrämjande.
(Forts.)

ligen något därom i motionens motivering, men det har icke framställts något sådant yrkande i klämman. Följaktligen var det formellt omöjligt att avgiva någon reservation. Vi ha i vår motivering anført, att det är av ganska stor vikt och betydelse att denna fråga fortast möjligt blir ordnad på ett för landets sjukkasseverksamhet önskvärt sätt. Och vi tro, att ifall socialministern ville påskynda detta ärende skulle det vara möjligt att få fram ett förslag inom en icke allt för avlägsen framtid.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
åtgärder till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 21*, angående anslag för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, yttrade:

Herr Laurén: Herr talman! Då riksdagen nu går att besluta om medel för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, anser jag mig böra fästa särskilt andra kammarens uppmärksamhet på den grund, efter vilken dessa åtgärder vidtagas. Pensionsstyrelsen utgår ifrån att sådana åtgärder endast böra vidtagas i det fall att sökanden kan förmodas falla pensionsförsäkringen till last, därest icke invaliditet blir förebyggd.

Det är således huvudsakligen de medellösa och mindre bemedlade, som skola komma i åtnjutande av denna hjälp och därigenom inskränktes hjälpen i avsevärd grad. Avgiften för kurortsvården uppgår till 150 kronor, men i de fall, där en sökande kan tänkas ha några egna resurser, höjes beloppet till 300 à 350 kronor och kanske högre. Vid sådant förhållande inträffar att när en sökande, som tillhör Eskilstuna sjuk- och begravningskassa, söker sjukvård, beräknar pensionsstyrelsen, att sjukkassan, tack vare anslag från Eskilstuna stad, ser sig i stånd att lämna sjukhjälp under obegränsad tid. Den sökande beräknas då få så mycket ifrån sjukkassan, att pensionstillägg vanligtvis icke behöver förekomma, i fall personen i fråga skulle bli invalid och om man icke har betalt någon pensionsavgift, erhåller han icke heller avgiftspension. Han nekas därför sjukvård på vanliga villkor, och då ofta dylikt förekommer, har jag här velat relatera några fall, icke hopsamlade under årens lopp, utan från innevarande år, som skola bevisa riktigheten av vad jag påstått, nämligen att sökande ifrån Eskilstuna, även medellösa, äro sämre lottade när det gäller att bli va föremål för denna pensionsstyrelsens verksamhet än personer från övriga delar av riket.

Det första fallet gäller en sömmerska. Hon är 23 år gammal och medlem av Eskilstuna sjukkassas andra klass. Har ingen inkomst för närvarande. Hennes far är kommunalarbetare med 2,500 kronors inkomst. Hon har två minderåriga syskon som föräldrarna får försörja. Hennes försörjningsförmåga är redan nu nedsatt, och läkaren säger att hon blir invalid, om hon icke erhåller vård, men om åtgärder vidtagas för sådan vård, kan hon bli återställd. Då besvarar pensionsstyrelsen en gjord ansökan om vård på följande sätt: »Enligt bestämmelserna för kungl. pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet är styrelsen ej berättigad lämna bidrag till sjukvårdande åtgärder i sådana fall, där den sjukvårdssökande i händelse av invaliditet icke är berättigad till pension och då närmast pensionstillägg från allmänna pensionsförsäkringen. Av denna anledning har styrelsen ansett sig tyvärr icke kunna i förevarande fall lämna bidrag till kurortsvård, men är styrelsen villig att låta sö-

kanden för vård intagas å Tranås vattenkuranstalt. Tranås, mot erläggande av kronor 7:50 per dag, med tillägg av 25 öre per dag, om massage eller elektrisk behandling erfordras. I berörda belopp ingår ersättning för såväl bostad som vivre och behandling m. m. Det förutsattes, att sökanden erhåller enskilt eller i varje fall halvenskilt rum.» Då jag fick detta svar från pensionsstyrelsen, ringde jag upp styrelsen och sade, att detta innebär icke blott ett avslag utan det ligger nära nog någonting av hån däri. Huru kan styrelsen komma och säga, att den är förhindrad att hjälpa henne till sjukvård, men skall hjälpa henne att få sådan mot 7 kronor 75 öre per dag? Man kan väl icke förutsätta, att en 23 år gammal sömmerska skall kunna lägga ut ett belopp av omkring 550 kronor för 10 veckors vård. Jag begärde, att frågan skulle tagas upp på nytt, och sedan pensionsstyrelsen i februari behandlat ärendet, fick jag ytterligare svar från pensionsstyrelsen. Pensionsstyrelsen meddelade då: »att det permanenta sjukkasseunderstöd, sökanden är berättigad till från Eskilstuna sjukkasse, är så stort, att något pensionstillägg ej kan ifrågakomma, och den avgiftspension, sökanden på grund av hittills inbetalda pensionsavgifter skulle bliva berättigad till i händelse av invaliditet, uppgår till relativt obetydligt belopp. I anledning härav anser sig pensionsstyrelsen, med stöd av de bestämmelser, som gälla för styrelsens sjukvårdande verksamhet, icke kunna mottaga sökanden till vård å någon av styrelsens kuranstalter.» Det är rätt betecknande, att därför att sökanden offrat så mycket som 30 kronor om året av sin knappa arbetsinkomst för att sörja för sitt uppehälle under sjukdom detta skulle vara ett hinder för att få vård till förebyggande av invaliditet. Man kan ju tänka sig, att om denna person i fortsättningen skulle bli sjuk och hon icke skulle kunna erlagga sina avgifter till sjukkassan, hon rätt snart blir utesluten ur kassan och pensionsstyrelsen då i alla fall får taga hand om henne. Detta är det mest flagranta exemplet, och jag har sagt många gånger, att när staden genom sitt bidrag till sjukkassan sörjt för att kassan kan lämna sjukhjälp under oavkortad tid bör väl pensionsstyrelsen, som har betydligt mindre utgifter för pensionstillägg till Eskilstuna än till något annat samhälle, kunna gå oss så långt till mötes, att den meddelar sjukvård utan att lägga på allt för stora kostnader, eller hålla så hårt på att sjukhjälpens fritager styrelsen därifrån, isynnerhet som numera sjukhjälp från andra kassor ej lägga något hinder i vägen. Nu förklaras emellertid att pensionsstyrelsen anser sig skyldig att följa de bestämmelser, som äro utfärdade för vårdens åtnjutande.

Det andra exemplet gäller en frånskild hustru. Hon är 45 år gammal och skulle få vård, om hon därför betalade 350 kronor för 10 veckor, alltså 35 kronor i veckan. Ty pensionsstyrelsen anser, att med hänsyn till storleken av det till sökanden utgående permanenta sjukkasseunderstödet bidragsbeloppet i förevarande fall skulle höjas till detta belopp. Det tredje fallet gäller en verkstadsarbetare, född 1903. Han hade förra året 1,700 kronor i inkomst. Hans far är 59 år gammal och hans mor 51 år. Även för honom anser pensionsstyrelsen att då sökanden är berättigad till permanent understöd från sjukkasse bidragsbeloppet skulle höjas till 300 kronor. Det fjärde fallet gäller en rakknivsbrynare. Han tillhör tredje klassen i sjukkassan. För honom har bidragsbeloppet höjts till 300 kronor. Det femte fallet avser en kassörska, som är född 1898, och hade en inkomst förra året av 1,300 kronor. Fadern är 67 år gammal och kan icke bidra till hennes uppehälle. Här har styrelsen på grund av det sökanden tillkommande sjukkasseunderstödet höjt bidragsbeloppet till 300 kronor. Styrelsen anser sålunda, att då den icke i framtiden behöver betala vederbörande pensionstillägg, har den icke heller rättighet att träda emellan och lämna dem sjukvård.

Jag har intet yrkande i detta fall, men jag har velat föra frågan på tal, på

Ang.
utgåender till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.
(Forts)

Ang.
åtgärder till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.
(Forts.)

det att de ledamöter av kammaren, som äro nära lierade med pensionsstyrelsen, och särskilt de, som tillhöra 1928 års pensionskommitté måtte taga förhållandet i betraktande, och jag har velat få in i riksdagens protokoll huru sådana bestämmelser som de här påtalade verka därhän, att personer, som själva söka hjälpa till att försörja sig, bliva mycket sämre ställda än de, som icke göra något i den riktningen, när det gäller att komma i åtnjutande av de fördelar som riksdagens anslag till förebyggande av invaliditet avse. Vi anse nämligen att detta icke är likhet inför lagen.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Lundkvist* i Eskilstuna och *Andersson* i Dunker samt fru *Nordgren*.

Herr Andersson i Igelboda: Herr talman! Jag skulle kunna hava nöjt mig med att instämma med herr Laurén, men jag vill dock något ytterligare understryka vad han framhållit. Det är nog så, att det icke är bara i Eskilstuna, som sjukkasmedlemmar befinna sig i ogynnsammare ställning än andra medborgare i fråga om pension, utan även sjukkasmedlemmarna i allmänhet komma i en undantagsställning. Vid utmätandet av pensionstilläggen tar nämligen pensionsstyrelsen alltid hänsyn till och gör avdrag för den sjukkasmedlemmarnas hjälp, som medlemmarna eventuellt kunna vara berättigade till. Nu är det emellertid mycket tveksamt, huruvida sjukkasmedlemmar, som nått den grad av sjukdom, att den kan betraktas som invaliditet, verkligen äro berättigade till sjukhjälp. Därom torde nog meningarna vara delade. Jag kan meddela, att en sjukkasmedlem, som varit tveksam i detta fall, vänt sig till socialstyrelsen med en förfrågan, hur rätteligen borde förfaras i detta hänseende. Socialstyrelsen synes hava den meningen, att i de fall, där full invaliditet inträtt, i varje fall före 67 års ålder, har sjukkassan ingen skyldighet att utbetala sjukhjälp, utan då bör pensionsstyrelsen träda till. Jag vill läsa upp några rader ur det svar, som socialstyrelsen givit på en sådan fråga. Det är rätt belysande. Styrelsen säger: »Enligt sjukkasselagen har registrerad sjukkasmedlem blott att utgiva sjukhjälp för sjukdom i egentlig bemärkelse. Emellertid karakteriserar lagen icke vad som skall förstås med sjukdom. Till sådan räknas dock icke invaliditet i allmänhet. Invaliditet får anses vara för handen, då väsentlig nedsättning av arbetsförmågan alltjämt föreligger och förbättring i tillståndet icke är att förvänta. I tveksamma fall bör läkares utlåtande anskaffas. I ett fall måste dock invaliditet utan vidare anses vara för handen, och det är, när en person före uppnådda 67 år åtnjuter pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. För sådan pensionstagare synes sjukhjälp som regel kunna omedelbart indragas.»

Här rekommenderar sålunda socialstyrelsen, att sjukhjälp för sådana medlemmar, som erhålla pension före 67 års ålder, omedelbart skall indragas. Men samtidigt gör pensionsstyrelsen avdrag för den sjukhjälp, som dessa medlemmar eventuellt kunna vara berättigade till. Det ser ut, som om det icke skulle vara något vidare samarbete mellan dessa olika statsinstitutioner. Jag har här velat ytterligare understryka denna sak, då jag finner det uppenbart, att sjukkasmedlemmar, som sörja för sin existens vid sjukdom och själva få betala kostnaderna därför och som då det gäller långvariga sjukdomar icke i nämnvärd grad få bidrag av staten, komma i sämre ställning än andra medborgare. Det anser jag för min del vara en orättvisa, som bör undanröjas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 22—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 44*, angående anslaget till hospital och asyler, och yttrade därvid

Ang.
anslaget till
hospital
och asyler.

Herr **Karlsson** i Vadstena: Herr talman! I den motion, som jag och en annan ledamot av kammaren väckt, hava vi hemställt, att vissa befattningar vid statens hospital, tillhörande ekonomiavdelningen måtte uppföras på ordinarie stat. Jag skall icke gå in på denna frågas tidigare behandling i riksdagen, men jag vill passa på tillfället att uttala min tillfredsställelse över den behandling, som motionen erhållit i statsutskottet. Utskottet anser sig visserligen, med hänsyn till att frågan icke slutligen prövats av Kungl. Maj:t, icke kunna gå in för att tillstyrka motionen. Men utskottet har dock i sin motiveering vid behandlingen av denna motion gjort sådana uttalanden, att man torde hava anledning att förvänta, att det icke skall dröja alltför länge, förrän frågan slutligen upptages och förslag lägges fram till en för dem, det gäller, tillfredsställande lösning.

Jag skall, herr talman, icke säga mer än att jag ber att få understryka vad utskottet säger i den sista meningen av sitt yttrande över motionen. Där säger det nämligen följande: »Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t skall låta sig angeläget vara att snarast möjligt slutföra prövningen av berörda fråga och för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna prövning må giva anledning.»

Jag har, som sagt, velat understryka detta utskottets uttalande och därtill knyta den förhoppningen, att Kungl. Maj:t också skall vid prövningen av denna fråga anse sig kunna ansluta sig till det förslag, som medicinalstyrelsen och den civila statsförvaltningens lönenämnd avgivit i detta spörsmål, ett förslag, på vilket motionen i sin tur bygger. Jag har endast velat anföra detta, och jag har, herr talman, intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53, angående bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

Ang. anslag
till tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.

I punkten 55 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulussjukvårdsanstalter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,175,000 kronor;

dels medgiva, att från anslag till nämnda ändamål finge av Kungl. Maj:t beviljas

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn för utförande av vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett bidrag av högst 17,750 kronor, till föreningen för skrofulösa barns vård för utförande av vissa arbeten m. m. vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra ett bidrag av högst 9,500 kronor, samt

till föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt för utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid Styrsö kustsjukhus ett bidrag av högst 223,987 kronor;

Ang. anslag
till tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

dels och föreskriva, att nämnda bidrag skulle utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter gällande grunderna och på de närmare villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas, med iakttagande likväl, att omförmälda bidrag för arbeten vid Styrso kustsjukhus finge uppbäras med ett belopp av 100,000 kronor, sedan enligt medicinalstyrelsens prövning minst hälften av arbetena utförts och det vid besiktning, verkställd genom styrelsens försorg, ådagalagts, att utförandet skett i huvudsaklig enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1929 förordat förslag, samt med återstoden eller högst 123,987 kronor efter det arbetena blivit i sin helhet fullbordade samt genom medicinalstyrelsens försorg avsynade och av styrelsen godkända, dock tidigast efter ingången av budgetåret 1930/1931.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft vissa motioner, bland andra nr 65 inom första kammaren av herr *Wahlmark* och nr 138 inom andra kammaren av herr *Andersson* i Falkenberg m. fl., i vilka motioner, som voro likalydande, hemställts, att riksdagen måtte besluta att till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn för utförande av vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet Apelviken bevilja ett bidrag av 35,500 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla detta förslag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Andersson* i Falkenberg: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga icke för att söka övertala kammaren att bifalla den föreliggande motionen, som av ett enhälligt statsutskott avstyrkts, utan för att lämna några upplysningar om den verksamhet, som det här gäller. Denna verksamhet är av en synnerligen stor betydelse. Då har det också synt mig vara av en viss vikt, att denna sak något beröres.

Kustsanatorierna intaga ju en särskild plats i vår sjukvårdande verksamhet. De hava i stort sett vuxit upp på frivillighetens väg. De äro till antalet tre, nämligen Barkåkra, Apelviken och Styrso. Av dessa står Apelviken i en särskild klass för sig. Det har vuxit upp, kan man säga, genom en enskild mans verksamhet. Det är den största av dessa tre anstalter. Det började för cirka 20 år sedan och var till en början avsett att vara endast en vårdanstalt för barn under 2—3 sommarmånader. Det har sedermera utvecklats, så att det nu bereder vårdplatser för 534 barn och sysselsätter en personal på omkring 150 personer. Av den styrelseberättelse, som lämnats för det gångna året, framgår, att den vård, som här lämnas, icke tillgodoser ett speciellt västkustintresse utan ett intresse, som berör hela vårt land. Detta torde tillräckligt belysas av det förhållandet, att det största antalet vårddagar, som lämnas för något län, kommer på Norrbottens län, sålunda den längst norrut belägna delen av landet. Denna styrelseberättelse utvisar, att det under året vårdats 1,337 personer och att antalet vårddagar varit 202,883. Av antalet vårddagar belöper den högsta andelen på Norrbottens län med 23,421. Som nummer två kommer Västernorrlands län med 20,816 och som nummer tre Hallands län med 19,001 vårddagar. Sedan sjunker det undan för undan. Det lägsta antalet har Göteborgs stad med 581 vårddagar. Det framgår av detta, att den vård, som här lämnas, är av vital betydelse för hela landet och således icke endast för den trakt, vari denna vårdverksamhet bedrives.

Om vi nu se på vem som uppehåller denna verksamhet och äger denna an-

stalt, så är det Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn. Denna förenings inkomster för det sista räkenskapsåret utgöra 9,385 kronor 64 öre. Det är sålunda det faktiska underlag, varpå denna förening bedriver denna verksamhet, som tagit en så storartad omfattning. Om vi se på föreningens tillgångar och skulder, utgöra tillgångarna 179,870 kronor 54 öre. Därav utgöra donationsmedel 101,176 kronor 45 öre. Tillgångarna utöver dessa donationsmedel sluta på 78,694 kronor 9 öre. Se vi på kostnaderna för föreningens verksamhet under året, balansera de på 862,286 kronor 27 öre. Om man bara litet grand reflekterar och jämför det ekonomiska underlag, varpå denna verksamhet stöder sig, och den ekonomi, som berör årets räkenskaper och förvaltning, finner man genast, vilken stor skillnad det är och vilket litet ekonomiskt underlag det är för uppbärandet av hela denna vårdverksamhet. Om vi sedan se på de skulder, som verksamheten i övrigt åsamkat och som blivit påförda kustsanatoriet Apelviken, finna vi, att tillgångar och skulder balansera på något över 2,500,000 kronor. Här finnas skulder, som föreningen har skyldighet att amortera och förränta och som uppgå till 1,463,838 kronor 36 öre. Om vi se på räkenskaperna, finna vi, att föreningen har för det sista året i räntor utbetalat över 37,000 kronor. När man ser dessa siffror och denna ekonomi, bör det vara förlåtligt, om man med den kännedom, man har om denna verksamhet, och den ofantligt stora betydelse, den har, känner det som en plikt att föra fram önskemålet, att den skall erhålla ekonomiskt stöd så långt som möjligt. Det är även andra förhållanden, som härvid träda fram. Det är bl. a. skillnaden mellan de anslag, som lämnas av staten till denna vårdverksamhet och till tuberkulösvården i övrigt. Statsbidraget utgår med mindre belopp per dag och vårdpatient vid denna sjukvårdande verksamhet än vid våra andra sanatorier. Av den föreliggande styrelseberättelsen framgår, att den högsta avgift, som sanatoriet har rätt att uppbära för lämnad vård, utgör 4 kronor per dag. Statsbidraget utgår med 1 krona 35 öre, landstingets bidrag med 1 krona 65 öre och patientavgiften med 1 krona, tillsammans 4 kronor. Går man till styrelseberättelsen, finner man, att kostnaden per dag utgör 4 kronor 25 öre. Här blir det en rest på 25 öre per dag och patient, som får täckas på frivillighetens väg, d. v. s. föreningen som sådan får genom gåvor och på annat sätt söka skaffa in medel för att täcka denna rest.

Den vård, som här lämnas, är säkerligen en av de allra viktigaste specialvårder, som vårt sjukväsen känner till. Det är tuberkulösa åkommor av skilda slag, som komma till behandling här. I de flesta fall bliva de vårdade patienterna arbetsdugliga människor. De bliva räddade från att bliva invalider för sin återstående levnad. Styrelseberättelsen och de uppgifter från övriga förvaltningsorgan, som föreligga, lämna belägg för detta förhållande.

Här emottagas icke för vård några lungtuberkulösa patienter utan endast sådana, som äro behäftade med tuberkulos på annat sätt, t. ex. i benen, ledgångstuberkulos och vissa därmed sammanhängande åkommor. Nu har styrelsen gått in till regeringen med anhållan att få statsbidrag för nästa räkenskapsår till nybyggnader på ett sammanlagt belopp av 265,600 kronor. Medicinalstyrelsen har vitsordat det trängande behovet av att någonting åtgöres. Men på grund av den utredning, som blivit igångsatt för att få utrett själva vårdbehovet vid den här ifrågavarande sjukvården, har medicinalstyrelsen endast tillstyrkt ett anslag av 35,500 kronor, utgörande kostnader för iordningställande av köksavdelningen. Departementschefen har endast tillstyrkt halva detta belopp. Han har, såsom framgår av propositionen och handlingarna, utgått ifrån, att det endast skall lämnas bidrag med hälften av byggnadskostnaderna. Detta är en norm, som riksdagen har gått in för. Men studera vi de föreliggande handlingarna, finna vi, om vi sammanföra antalet

Ang. anslag
till tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

Ang. anslag
till tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

vårdplatser och de erhållna statsbidragen, att dessa icke utgått efter denna norm av 50 procent av byggnadskostnaderna utan att de stannat vid lägre belopp, ungefär 43 procent av byggnadskostnaderna. Med hänvisning härtill har styrelsen hemställt om att få hela detta bidrag å 35,500 kronor. Utskottet har emellertid icke velat ställa sig på denna linje, utan det har följt vad departementschefen hemställt. Visserligen har utskottet på samma gång givit sitt erkännande åt verksamheten och även sitt erkännande åt det initiativ, som departementschefen tagit i fråga om utredningen av vårdbehovet.

Jag för min del är också mycket villig att lämna mitt varma erkännande för initiativet i denna riktning. Jag är förvissad, att det skall lända till gagn och nytta för hela denna verksamhet och att statsmakterna skola komma till insikt om nödvändigheten av att denna sjukvårdande verksamhet övertages av staten och icke som hittills får vara beroende av den enskilda välviljan och det enskilda initiativet.

För min del vill jag säga, att jag anser, att det endast hade varit en billig gärd av rättvisa, om statsutskottet gått in för att helt bifalla den föreliggande framställningen. Det arbete, som detta anslag avsåg att tillgodose, var påkallat av ett så trängande behov, att det icke kunde uppskjutas. Det har också blivit utfört redan under föregående år. Medel till bestridande av utgifterna därför hava måst anskaffas genom lån. Detta får, som saken nu ligger till, tackas till hälften med medel, som på frivillighetens väg kunna anskaffas. Den nuvarande överläkaren för sanatoriet nedlägger också ett, jag skulle vilja säga, nära nog övermänskligt arbete. Han har fått övertaga detta och organisera upp det från den nivå, det förut intog. Med all aktning för hans företrädare måste det dock sägas, att, då människorna komma upp till ålderns höst, hava de icke möjligheter att i alla detaljer följa utvecklingen. Det initiativ och det arbete, som den nuvarande överläkaren nedlägger, är sålunda ställt över allt beröm. Så är även förhållandet med initiativet och intresset hos ledningen för sanatoriet i övrigt, d. v. s. direktionen. Även där är det höjt över allt tvivel. Det hade således, enligt min uppfattning, endast varit en enkel gärd av rättvisa, om statsutskottet i denna fråga hade tillmötesgått den framställning, som här föreligger. Och jag är alldeles övertvgad om, att, om den avdelning av statsutskottet, som haft denna fråga om hand, bekvämat sig till, eller rättare sagt haft sådant intresse för frågan, att den besökt sanatoriet och iakttagit dess verksamhet, denna statsutskottets avdelning också skulle gått in för bifall till den föreliggande framställningen.

Herr talman! Med hänvisning till, vad jag här anfört, och med den känedom, jag har om den verksamhet, som här utövas, tar jag mig friheten att, ehuru jag finner det vara lönlöst, yrka bifall till den motion, som av mig med flera blivit väckt i detta ärende. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr *Eriksson* i Toftered instämde häruti.

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Den siste ärade talarens yttrande föranledde mig att begära ordet, då han sade, att, om statsutskottets tredje avdelning velat bekväma sig att resa till Apelviken, skulle den nog kommit underfund med, att det varit nödvändigt att tillstyrka högre anslag. Jag ber då att få säga, att vi inte voro främmande för den tanken att besöka Apelviken, men vi ansågo, att, då det här endast förelåg en framställning rörande en viss detalj, det inte var skäligt att statsutskottets tredje avdelning företog en resa dit ned, när man till nästa år har att förvänta det större förslaget. Åtminstone ha vi trott, att vi nästkommande år ha att förvänta det större förslaget.

Av departementschefens yttrande framgår, att de framställningar, som här

föreligga, gälla, såsom jag nyss nämnde, vissa detaljer, men att en undersökning måste verkställas, huru dessa sanatoriers förhållanden äro och vad som verkligen behöves göras för att en rationell sjukvård där skall kunna bedrivas. Vi tro det vara bättre och nyttigare för saken, om man för innevarande år låter sig nöja med det förslag, som kommit från Kungl. Maj:t, och att vi uttalar ett starkt önskemål att den plan, som departementschefen talat om i den kungliga propositionen, kommer att föreläggas nästa års riksdag. Då får riksdagen detta år taga ståndpunkt till frågan i hela dess vidd, och jag tror, att detta är ett rationellt ordnande av saken. Därigenom kan man ju också undvika att år efter år ha motioner, där man så att säga styckvis begär anslag till dessa kustsanatorier. Dessa sanatoriers verksamhet är av sådan betydelse för landet i dess helhet, att vi anse, att det finns mycket starka skäl för att statsmakterna skola ingripa på ett så kraftigt sätt som dess möjligheter tillåta. Det är således inte något bristande intresse för saken, som gjort, att vi i år ansett oss icke kunna gå längre, utan fastmera den omständigheten, att vi vilja ha en enhetlig plan och ett rationellt anordnande av verksamheten vid dessa anstalter. Det är med denna motivering, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. anslag till tuberkulos-sjukvårdsanstalter.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Andersson i Falkenberg under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 54—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 57*, angående anslag till understödjande av dispensärverksamhet. Därvid yttrade:

Ang. anslag till understödjande av dispensärverksamhet.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag har på denna punkt antecknat avvikande mening, och jag skall be att helt kort få angiva de skäl, som för mig därvid varit avgörande.

Den del av utlåtandet, som jag velat gå emot, är den, som rör ändrade bestämmelser för detta statsbidrags utgående, vilka ändrade bestämmelser närmast komma att medföra, att jämväl central myndighet, som har hand om dispensärverksamheten inom ett län, skall få bidrag av statsmedel till förvaltningskostnaderna. Jag har inte velat vara med om detta för närvarande huvudsakligen av det skälet, att man knappast har en aning om vad detta kommer att föra med sig för kostnader. Även om man inser det fördelaktiga i att en sådan organisation genomföres, bör man dock innan man ändrar dessa bestämmelser ha reda på, för det första vad det kommer att kosta och för det andra hur man tänker sig organisationen. Jag har försökt att något litet taga reda på, huru dessa organisationer nu äro byggda inom de olika landstingsområdena, och jag har då funnit, att de växla i utseende ganska betydligt. I 17 län finnes särskilda dispensärstyrelser, i två län är det förvaltningsutskottets sjukvårdsavdelning, som handhar dispensärangelägenheterna, och i ett är det sanatoriedirektionen, som handhar denna sak, varjämte man i fyra län inte har någon särskild organisation alls.

Det är ju tydligt, att även departementschefen i detta fall varit något tveksam, enligt vad jag kan förstå. Ty det är en mycket vag motivering för ifrågasatt ändring, åtminstone såvitt jag kunnat utläsa. Han yttrar bl. a. att enligt hans uppfattning en central ledning av dispensärernas verksamhet torde vara ändamålsenlig ur vårdsynpunkt. Därjämte säger han: »En dylik orga-

Ang.
anslag till un-
derstödjande
av dispensär-
verksamhet.
(Forts.)

nisation lärar även inrymma *vissa möjligheter att ernå vissa besparingar.*» Jag anser, att detta tyder på att även herr statsrådet står tveksam, då han föreslagit riksdagen att göra denna författningsändring. Enligt min mening borde man ha gått en annan väg. Man borde ha utrett det föreliggande spörsmålet först, i synnerhet som jag förmodar, att det endast är i vissa län, som möjligheter till besparingar kunna föreligga. Jag har nämligen under hand inhämtat, att denna verksamhet är mycket olika koncentrerad även i de län, där man har ett särskilt centralt organ.

Jag förstår mycket väl, att jag icke med utsikt till framgång kan framställa något yrkande beträffande denna punkt, och jag vet knappast, om det ens är nödvändigt att göra det. Ty min uppfattning är, att denna fråga kan man i alla fall icke komma förbi. Man blir tvungen att förr eller senare taga upp den och begära något så när enhetliga planer för denna verksamhet. Jag vill endast framhålla: hur skall man egentligen kunna beräkna dessa kostnader, till vilka statsverket skall lämna bidrag, när förvaltningsutskottens sjukvårdsavdelning handha denna sak? Här föreligger en sådan oklarhet, att jag anser det fullt befogat, då jag uttalat den meningen, att man borde gått en annan väg och först utrett frågan och sedan på denna grundval beslutat vissa ändringar.

Herr talman. Jag har icke något yrkande.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen åter övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Skoglund: Herr talman! I samband med detta ärende, som berör dispensärvården, skulle jag vilja rikta en vördsam vädjan till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet. Herr statsrådet har varit nog förtänksam att igångsätta en hel del utredningar, som beröra sjukvårdsområdet, och jag skulle då vilja göra den hemställan, att herr statsrådet måtte se till, att dessa utredningar även komma att omfatta dispensärvården. Många gånger är det ju så, att vi, så att säga, ha ett dubbelarbete på detta område. Distriktssjuksköterskan och dispensärsköterskan arbeta många gånger i samma hem och med samma personer. De ha samma läkare till förmän. Båda erhålla bidrag till sin avlöning från såväl stat som landsting, men distriktssköterskor och dispensärsköterskor ha ingen skyldighet att hjälpa varandra i sitt arbete. Nu kan det inträffa på en plats, att endera distrikts- eller dispensärsköterskan är överhopad med arbete, under det den andra har jämförelsevis litet att göra. De ha dock ingen skyldighet att hjälpa varandra i arbetet. Jag är övertygad att, om denna sak kommer att närmare utredas och prövas, man kanske finner en väg till förenkling, därigenom att större bidrag lämnas till distriktssköterskevården och dispensär verksamhet helt överlämnas till denna organisation.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 58—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.

Punkten 61, angående bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t under punkten 63 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor;

b) medgiva, att för anordnandet av Södermanlands läns landstings hem för kroniskt sjuka i Nyköping, Kristianstads läns landstings hem för kroniskt sjuka i Mansdala, Värmlands läns landstings hem för kroniskt sjuka i Arvika och Östergötlands läns landstings hem för kroniskt sjuka i Söderköping finge vad anginge sistnämnda hem i av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1929 förordad utsträckning, utgå statsbidrag från förevarande anslag med hälften av de belopp, som jämlikt i ämnet gällande bestämmelser kunnat för ändamålet i statsbidrag utbetalas, därest ifrågavarande hem anordnats efter ingången av år 1927; samt

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

c) förordna, att vid tillämpning av gällande bestämmelser rörande det högsta antal platser i varje län, för vilka anskaffningsbidrag finge utgå, hänsyn skulle tagas jämväl till de platser å nyssnämnda anstalter, till vilkas inrättande bidrag kunde komma att utgå.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Strindlund*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — — —;

b) avslå Kungl. Maj:ts framställning om retroaktiva statsbidrag till vissa landsting för deras anstalter av ifrågavarande slag; samt

c) avslå Kungl. Maj:ts förslag att vid tillämpning av gällande bestämmelser rörande det högsta antal platser i varje län, för vilka anskaffningsbidrag finge utgå, hänsyn skulle tagas jämväl till de platser å nyssnämnda anstalter, till vilkas inrättande bidrag kunde komma att utgå.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Strindlund: Herr förste vice talman! Den fråga, som jag här reserverat mig mot, är väl bekant för kammarens ledamöter. Den har ju varit uppe flera gånger, senast 1927 och 1928, och den rör sig om, huruvida vi skola bevilja bidrag till uppförande och inredande av hem för kroniskt sjuka retroaktivt. Riksdagen har 1927 avslagit en sådan framställning, och då den förnyades 1928, avstyrkte utskottet densamma. Vid detta utlåtande hade emellertid fogats reservation av tre ledamöter, vilka yrkade, att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en utredning, huruvida och i vilken utsträckning statsbidrag måtte utgå till landsting för ifrågavarande hem, som upprättats under åren 1919—1926. Detta blev även riksdagens beslut. Utredningen har nu verkställts, och det är till resultatet av denna utredning, som vi nu ha att taga ståndpunkt.

Statsutskottet har tillstyrkt, att retroaktiva bidrag skola utbetalas till fyra landsting. För egen del kan jag inte vara med om en sådan sak. I utredningskravet ifrågasatte man ju först och främst att få veta, huruvida ett sådant retroaktivt bidrag skulle utgå. Kungl. Maj:t har nu, som nämnts, sagt, att det skall utgå till fyra landsting. Vad har då motiverat detta? Jo, »starka billighetsskäl». Jag medger gärna, att billighetsskäl här kunna föreligga, men styrkan av desamma vill jag sannerligen ifrågasätta. Vilka län är det nämligen, som skola få dessa bidrag? Jo, först och främst Södermanlands län — nu kommer naturligtvis någon sörmänning att begära ordet, men det kan inte hjälpas — skall till hemmet för kroniskt sjuka i Nyköping erhålla 32.000 kronor. Då jag nu ser efter, finner jag, att 1926 hade detta landsting en utdebitering av 1 krona 71 öre per bevilningskrona. 1927 hade det 1:70, men för hela riket hade vi en medelutdebitering för landstingen av inte mindre än 2 kronor 3 öre 1926 och 2 kronor 5 öre 1927. Jag kan inte förstå, att billighetsskäl i detta fall kunna anses väga så tungt.

Sedan skulle även Kristianstads län komma i åtnjutande av detta retroak-

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

tiva bidrag med nära 10,000 kronor. 1926 hade detta län en landstingsskatt på 1 krona 45 öre och 1927 1 krona 55 öre. Medelutdebiteringen har jag ju förut erinrat om. Vad Värmlands län beträffar, är landstingsskatten där något högre, men 1926 kom inte heller den upp till medeltalet för inom riket utgående landstingsskatter. Det län, som kommer högst i fråga om utdebiteringen bland de landsting, som skulle komma i fråga, är Östergötlands län. Där hade man 1926 en landstingsskatt av 2 kronor 20 öre och 1927 2 kronor 15 öre, men där skulle man ju enligt detta förslag inte få mer än 4,875 kronor i bidrag till hemmet i Söderköping.

Jag tror knappast man kan säga, att dessa billighetsskäl äro så särskilt övertygande. Däremot tror jag man vågar påstå, att det finns andra skäl, som tala emot att vi här skola bevilja dessa retroaktiva bidrag. För det första måste vi alltid beräkna, att det blir tvist om, var man skall sätta gränsen för ett bidrags utgående, och det måste alltid, hur man än ställer sig, bli så, att det i vissa fall kan finnas billighetsskäl för att en del län skola komma i åtnjutande av sådant bidrag, men som av enbart statsfinansiella anledningar icke kunna komma i fråga. Jag vill vidare erinra om, att det i föregående års debatt i denna fråga bland annat av tredje avdelningens ärade ordförande påpekades, att det kunde väl också vara billighetsskäl, som talade för att jämväl primärkommuner skulle få ett sådant retroaktivt bidrag för sina utgifter för upprättande av hem för kroniskt sjuka under ifrågavarande tidsperiod. Jag är rädd för att, om vi gå in för retroaktiva bidrag och fastslå principen, vi skola få synnerligen svårt att klara oss för konsekvenser i form av dylika anspråk även på andra områden.

Det är även en annan sak. Jag tror inte, att det behöver bli någon större debatt om detta spörsmål, ty det har diskuterats många gånger förut. Jag vill emellertid påkalla uppmärksamheten och jämväl peka på risken av de konsekvenser, som skola följa av ett bifall till statsutskottets hemställan. Det gäller de starka krav, som i riksdagen såväl i år som tidigare rests på en skatteutjämning kommunerna emellan. Det har också delvis pekats på, inte minst från frisinnat håll, vilka vägar, som man möjligen då skulle beträda. Vilka vägar har man då pekat på? Jo, att vi eventuellt måste överflytta på statsverket en del av de pålagor, som för närvarande åvila kommunerna. Jag undrar, om vi, innan vi sett, vad detta innebär, verkligen nu skola i princip binda oss för att bidrag till byggnadskostnaderna skola utgå retroaktivt.

Herr talman! Inför dessa risker har jag ansett mig böra yrka avslag på den del av utskottets framställning, som har med det retroaktiva att göra, och ber därför att få yrka bifall till den av undertecknad vid punkten avgivna reservationen.

Under detta yttrande hade herr talmannen ånyo övertagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! De av kammarens ledamöter, som hade tillfälle närvara under förra årets riksdag, komma säkert mycket väl ihåg den ståndpunkt, jag då intog i föreliggande fråga, och även det resultat, vartill riksdagen då kom, nämligen ett beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om vilka landstingsområden, som eventuellt skulle komma i åtanke här. Jag menar, att när riksdagen fattade detta beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t efter de starka och kraftiga uttalanden, som här i kammaren gjordes för ett bifall till yrkandet att dessa landsting skulle komma att erhålla retroaktiva byggnadsbidrag, har jag vid frågans behandling nu funnit mig böra resignera inför detta riksdagens ståndpunktstagande.

Jag är i likhet med den föregående ärade talaren av den uppfattningen, att

riksdagen bör akta sig för att ge sina beslut retroaktiv verkan. Det är en sak, som vi alltid varit mycket rädda för. Men det har visat sig, att riksdagen vid vissa tillfällen släppt efter på denna princip, om det kunnat påvisas, att saken i fråga varit behjärtansvärd och haft viss social innebörd. I dylika fall har riksdagen ibland ansett sig kunna frångå sin ståndpunkt i fråga om att ge ett beslut retroaktiv verkan. Nu får man väl förutsätta, att det var riksdagens uppfattning, att detta vore en social fråga av den betydelse, att man här borde göra ett avsteg.

Jag har, som sagt, icke ändrat uppfattning i sak. Men jag har resignerat, och på grund av att jag inom utskottet icke anmält avvikande mening utan medverkat till det beslut, vartill utskottet kommit, finner jag mig nu böra yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norling: Herr talman! Det är en annan sak beträffande denna fråga, som jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet vid, och det är en omständighet, som jag anser vara viktigare än den punkt, vid vilken reservation här föreligger. Jag avser verkan av de uppmuntringsbidrag över huvud, som staten lämnar till upprättande av avdelningar för kroniskt sjuka.

Det har givetvis blivit på det sättet, att varje kommun, som nu om- eller till- bygger sina ålderdomshem, ser också, att staten uppmuntrar byggandet av avdelningar för kroniskt sjuka. Och kommunerna räkna i regel med att detta i framtiden skall innebära en sänkning av deras fattigvårdskostnader genom att även där vårdbidrag senare komma att utgå. Det är just denna oerhörda planlöshet i fråga om användandet av statens bidrag, som jag önskar fästa kammarens uppmärksamhet på. Den definition, som de sakkunniga först gävo rörande vilka som skulle anses såsom kroniskt sjuka, har ju även riksdagen senare godkänt med en del förändringar. Det pågår icke endast bland fattigvårdsstyrelserna utan även bland läkarna en dragkamp mellan uppfattningen att denna vård närmast skall hänföras till den vanliga sjukvården och den uppfattningen, att den närmast bör hänföras till fattigvården. Fattigvårdsstyrelserna intaga givetvis i stort sett den senare ståndpunkten och en del läkare den förra. När det nu bygges ålderdomshem, göres det först ett överslag om huru många kroniskt sjuka det finnes inom kommunen. Och här göres den första felkalkylen. Ty med den uppfattning om kroniskt sjuka, som fattigvårdsstyrelsen har — och även om den för detta rådfrågar närmaste läkare — visar det sig alltid, att det finns ett tillräckligt antal kroniskt sjuka. Så bygges en avdelning för kroniskt sjuka, och dessa tagas in där, och de allmänna driftkostnaderna för ålderdomshemmet ökas. Men först när ansökningshandlingarna granskas, och avdelningen för de kroniskt sjuka är byggd, komma fattigvårdsstyrelser och kommuner underfund med att här har man begått ett ekonomiskt felsteg. Det är därför som jag anser, att någonting i det fallet bör göras. Ty saken blir givetvis den, att ju flera sådana vårdplatser, som åstadkommas, ju mera kommer gränsen mellan vanlig sjukvård och vård av kroniskt sjuka att utsuddas, och så utmönstras på klart ekonomiskt liberalistiskt sätt de mindre kommunerna. Här uppställas villkor, som göra, att de minst bärkraftiga utmönstras. Det är helt naturligt, att så blir fallet. Och så få vi här i landet stående tomma en hel del avdelningar för kroniskt sjuka, då de av dessa små kommuner icke kunna utnyttjas. Jag anser det icke klokt att så handskas med det allmännas medel, och det bör, anser jag, redan från början läggas mera planmässighet i denna verksamhet.

För närvarande ställes det exempelvis ett krav på denna verksamhet, det angående antalet läkarbesök. Jag kan taga ett exempel från min hemkommun. Vi hava med dryga kostnader för kommunen ombyggt vårt ålderdomshem och givetvis inrett en avdelning för kroniskt sjuka. Hemmet är beläget omkring

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

fyra mil från närmaste läkare. Stadgan kräver minst ett läkarbesök i veckan på avdelningen för kroniskt sjuka. När vi så gingo att utreda och uppfylla dessa krav, visade det sig, att läkararvodena gingo till större belopp än det statsbidrag, som vi hade att förvänta. Givetvis kunde vi då icke uppfylla statens krav i detta avseende. Komma nu landstingen att för rätt till bidrag ställa samma villkor som medicinalstyrelsen och staten gjort, då stå kommunerna där ensamma med sina avdelningar för kroniskt sjuka med resultat, att det blir omöjligt för små och mellanstora kommuner att upprätthålla denna verksamhet. Därför anser jag, det hade varit klokt, att man i 1927 års riksdagsbeslut gått in för svensk förenings för invärtes medicin skrivelse om att redan då upprätta en gemensam organisatorisk plan för den kroniska sjukvården.

När det nu icke skett, skall jag ställa en vädjan till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att i utredningen angående statens sociala verksamhet även bringa denna fråga under belysning.

Med herr Norling förenade sig herrar *Olsson* i Mellerud och *Skoglund*.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag har i likhet med den siste ärade talaren haft den känslan, att det icke är så bra i detta hänseende, som önskligt vore. Och en bidragande orsak till att det blivit ännu sämre på detta område är naturligtvis, att man låter bestämmelserna få retroaktiv verkan och plockar in under desamma vad som gjorts tidigare utan någon enhetlig plan över huru det hela skall läggas. Just vad den siste talaren anförde stärker mig därför ännu mer i den åsikt jag haft, att man icke bör komma med retroaktiva bestämmelser utan gripa sig an med en sådan plan i detta fall. Och skulle det då bli så att man, sedan en dylik plan utarbetats, fann, att det på sina håll gjorts någonting i denna väg, som dugde och var uppgjort på det sätt, som det verkligen borde göras, då skulle man i enstaka fall kunna lämna något mindre bidrag till sådant, som gjorts tidigare. Men riksdagen har gått den andra vägen, och då har man sig själv att skylla. Jag beklagar endast, att den ärade talaren icke kommit med detta förut, då vi väl kunnat strida på samma linje.

Jag skall nu endast be att få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr *Hedlund* i Östersund: Herr talman! Jag skulle kunnat inskränka mig till att instämma med herr Norling, om det icke kunnat ge anledning till missförstånd, då han nämligen sade, att kommunernas ordnande av den kroniska sjukvården skett planlöst. Jag har som tjänsteman lämnat kommunernas råd, när de ordnat sina ålderdomshem, och fattigvårdslagens bestämmelser har anvisat kommunerna att själva vid ordnandet av ålderdomshemsfrågan även inrätta avdelningar för kroniskt sjuka. Detta gäller framför allt i de större kommunerna. Men alltid har man förutsatt, att landstingen skulle stå stödjan- de för denna verksamhet. Landstingen återigen hava att välja två vägar, antingen att lämna bidrag enligt lagstiftningens bestämmelser till den vård, som gives vid de kommunala anstalterna, eller också själva inrätta hem för kroniskt sjuka. När landstingen icke visat större intresse för denna verksamhet, togo sig statsmakterna före att uppmuntra landstingen till dylik verksamhet genom att lämna statsbidrag till inrättande av hem för kroniskt sjuka ävensom till driftsbidrag till dessa sjukhem. Landstingen hava mer och mer börjat att vid beviljandet av anslag till kommunernas avdelningar för kroniskt sjuka tillämpa de bestämmelser, som medicinalstyrelsen föreskrivit för statsbidrag till landstingsanstalterna. Och detta har, som herr Norling framhöll, lett till att de kroniska sjukavdelningarna vid kommunernas ålderdomshem så småningom kommit att avfolkas. Bestämmelserna äro sådana, att det icke är

ekonomiskt fördelaktigt utan nästan ekonomiskt omöjligt i många fall för kommunerna att upprätthålla denna verksamhet.

Men när nu riksdagen år efter år behandlar denna fråga, gör jag mig själv den frågan: borde det ändå icke dragas upp en bestämd gräns rörande vilka korporationer, som skola inrätta dessa hem för kroniskt sjuka? Det är ju en frivillig sak för både landsting och kommuner, och därför måste den frågan klaras upp, vilka som skola taga befattning med detta. Alltmer börjar den tanken mogna, att det måste bli en landstingens sak att ordna denna sjukvård. Då hava visserligen de kommuner, som redan inrättat sådana avdelningar för kroniskt sjuka, kommit i det läget, att deras avdelningar icke kunna användas för sitt ändamål. Men de kunna kanske användas för andra sjuka, så att bortkastade pengar är det icke i fråga om anläggningen. Jag har den bestämda uppfattningen, som också herr Norling gav uttryck åt, att dessa små sjukavdelningar här och där i kommunerna icke äro tilltalande. De äro icke tilltalande ur sjukvårdssynpunkt och ännu mindre ur ekonomisk synpunkt. Då man ser, huru dessa anordningar äro gjorda, och huru mycket pengar, som plottrats bort på små, små anstalter, måste man taga sig en funderare, huruvida det icke är så, som jag tror landstingsförbundet i sin tidskrift sagt, att det vore bäst, att landstingen finge denna sak om hand, och att man därmed finge vida bättre vård för de kroniskt sjuka och det hela ekonomiskt fördelaktigare ordnat.

När jag emellertid säger detta, följer givetvis därav också, att jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag om retroaktiva bidrag till de landsting, som efter år 1919 inrättat hem för kroniskt sjuka. Jag anser nämligen, att det är en landstingens sak att ordna detta. Det är ekonomiskt oförnuft, att kommunerna gjort det. Men kommunerna hava drivits dels av ekonomiskt intresse och dels av rent humanitärt intresse att ordna denna sak. De förluster, som komma att inställa sig för de kommuner, som gjort det, bli icke så häpnadsväckande. De kunna få användning för sina utrymmen på annat sätt.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan och inlägger också däri den önskan, att landstingen i större utsträckning än tidigare taga sig an denna verksamhet.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Jag kan från min erfarenhet uppe i det län, vars förvaltning i vardagslag är mig anförtrodd, vitsorda riktigheten av att ökad planmässighet i fråga om ordnandet av vården för de kroniskt sjuka verkligen är av behovet påkallad. Jag har också låtit mig angeläget vara att i min nuvarande ställning samråda med medicinalstyrelsen i frågan om vad man redan med nu gällande bestämmelser kan göra för att få fram större planmässighet i detta avseende.

Nu är det så, att mycket olikartade förhållanden råda inom olika län och olika möjligheter att ordna denna vård för kroniskt sjuka. På en del håll hava landstingen redan gått in för uppgiften. Man har bland annat utnyttjat de möjligheter, som en viss överorganisation av epidemisjukvården redan öppnat, utnyttjat dem till att i stället använda ledigt utrymme för den kroniska sjukvården. Jag delar den upfattningen, att man kanske i allt för hög grad gått in för att i sammanhang med alderdomshem inrätta små avdelningar för kroniskt sjuka, där man ur driftsynpunkt och av ekonomiska skäl ofta icke fått det så väl ordnat, som man skulle önskat. Jag kan därvidlag endast hänvisa till att man kommer att inom medicinalstyrelsen ägna all möjlig uppmärksamhet, när det gäller dessa bidrag, åt att få fram all den planmässighet, som kan vara möjlig, i avvaktan på att alla hithörande frågor bli föremål för den mera genomgripande behandling, vilken, enligt vad kammaren vet, är uppdragen åt den stora sjukvårdskommittén, vars arbete nyligen börjat.

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Ang. bidrag
till uppförande
m. m.
av hem för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Vad slutligen angår frågan om retroaktiva ersättningar till vissa landsting, vill jag på den punkten endast säga, att jag förstår, att man därom kan ha delade meningar. Men där har riksdagen visat sig ha starka sympatier för att man icke skulle låta slumpen vara avgörande och sätta gränsen till 1927, utan att man i vissa fall kunde lämna retroaktiva ersättningar. Att gränsen skulle vara vag i detta fall kan jag icke medgiva. Det synes mig av den kungl. propositionen framgå, att gränsen kunnat dragas upp på ett tillfredsställande sätt, där landstingen trätt in för kostnader av detta slag. Att därmed kommer att uppstå en viss oregelbundenhet är självfallet. En sådan råder över lag, kan man säga, på sjukvårdens område, och det är därför denna fråga nu underkastad en genomgripande utredning. Men att man för den skull nu skulle behöva avböja den retroaktiva ersättning, som här föreslagits, synes mig icke motiverat.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Det exempel, som herr Norling framdrog i denna sak, visar mycket tydligt, huru olyckligt det är att en kommun söker ordna denna sak. Det är en sak som framför allt staten och landstingen borde taga hand om. Ty om man från statens och landstingens sida ginge in för att göra detta, komme de kroniskt sjuka att få den vård de äro i behov av, och det kommer icke att kosta mer än som är nödvändigt. Som det nu är, blir det alldeles onödigt dyrt för kommunerna, utan att de sjuka erhålla nödig vård.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen blev utskottets hemställan av kam-maren bifallen.

Punkterna 62—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
vanförestalt
i Härnösand.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 65*, angående anslag till vanförestalt i Härnösand, yttrade:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! På denna punkt anser jag mig böra lämna kammaren ett meddelande, det nämligen, att enligt vad som underhand har meddelats mig från byggnadsstyrelsen, som nu har fått in anbud på vanförestalten i Härnösand, det icke anses vara möjligt att få denna anstalt utförd inom den kostnadsram, som av riksdagen har angivits, nämligen högst 960,000 kronor. Utredningen har icke framlagts i sitt definitiva skick, och jag kan därför icke närmare uttala mig om vilka besparingsmöjligheter man här kan tänkas utnyttja inom ramen för riksdagsbeslutet och de avtal, som träffats med vederbörande förening. Jag kan därför icke heller uttala mig om de åtgärder, som kunna föranledas från Kungl. Maj:ts sida, och under vilken form frågan eventuellt skall kunna föreläggas riksdagen, innan åtgärder vidtagas, som gå utöver vad riksdagen tidigare har beslutat. Jag har emellertid, herr talman, ansett mig böra redan nu lämna detta meddelande.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! I anledning av de upplysningar, som departementschefen lämnat, skall jag be att få betona angelägenheten av att de svårigheter, som tyckas hava yppats från byggnadsstyrelsen, i verkligheten icke få bli en anledning till, att man skjuter på byggandet i det oändliga, utan att planen om vanförestaltens anordnande kommer att fullföljas utan allt

för stor tidsutdräkt. Jag har endast velat säga detta, därför att den anstalt som finnes här i Stockholm är mycket miserabel, och de som särskilt syssla med denna sak hava väntat, att härnösandsanstalten skulle bringa lättnad för stockholmsanstalten.

Ang.
vanförelseanstalt
i Härnösand.
(Forts.)

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Jag räknar icke med att något uppskov skall visa sig erforderligt. Det är så att riksdagen enligt avtal med vederbörande förening åtagit sig att till den 1 juli 1931 hava denna anstalt färdig, eljest inträda vissa viten. Frågan kommer närmast att bero på, huruvida det visar sig, att man i år kan sätta i gång bygget på basis av vissa begränsningar i planen och sedan underställa nästa riksdag frågan om de kompletteringar i planen, som komma att visa sig erforderliga, eller om man möjligen redan till denna riksdag kan komma med en kompletterande proposition, redovisande de kostnadsökningar, som eventuellt komma att visa sig behövliga.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 66—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 86.

Lades till handlingarna.

Punkterna 87—90.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 91 och 92.

Lades till handlingarna.

Punkterna 93 och 94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredning och utrustning av de för den fysiska institutionen avsedda lokalerna i tekniska högskolans byggnad vid Valhallavägen m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1929/1930 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 52, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de

för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 54, i anledning av väckt motion angående ökning av läroverkslärares tjänstgöringsskyldighet;

nr 55, i anledning av väckta motioner om viss jämkning i bestämmelserna rörande övergång från sjuårig folkskola till realskola m. m.; och

nr 56, i anledning av väckt motion angående avlyftande från Norrbottens läns landsting av kostnaderna för undervisningen vid Tornedalens folkhögskola i Övertorneå.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang.
restaurering
av Ore
församlings
kyrka.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 57, i anledning av väckt motion om anlag till restaurering av Ore församlings kyrka. Därvid anförde:

Herr **Forssell**: Herr talman, mina herrar! Den motion, som ligger till grund för detta statsutskottsutlåtande, är en synnerligen behjärtansvärd motion. Den är också en mycket intressant motion, ty densamma är ett nytt symptom till raden av många andra tidigare symptom på den reaktion inom våra kommuner, som så småningom har vuxit fram gentemot den nuvarande lagstiftningens på detta område betänkliga, ja, farliga konsekvenser för de lokala församlingarnas legitima intressen. Jag ber, herr talman, också att få uttala min tillfredsställelse över den förståelse, som statsutskottet i sak har visat gentemot motionärens synpunkter. Det är glädjande, och jag konstaterar, att statsutskottet alltjämt står fast vid sin linje från både 1927 och 1926, då liknande ståndpunktstagande förekom från statsutskottets sida i fråga om liknande förslag.

Jag vill här allenast göra några små randanmärkningar till statsutskottets hemställan. Statsutskottet säger nämligen, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande denna församlings krav och sedan för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning må föranleda. Jag skall icke opponera mig mot denna formulering av utskottets hemställan. Jag vill bara göra ett litet förbehåll angående den *innebörd*, som må kunna inläggas härutinnan. Ty det är ju klart, att när man står inför ett sådant lagstiftningskomplex som detta, kan man göra sig olika frågor. Man kan fråga sig: menar man, att Kungl. Maj:t har någon dispensrätt å här berörda lagstiftningsområde? Anser man, att Kungl. Maj:t har viss rörelsefrihet, eller anser man, att Kungl. Maj:t icke har det? Nåväl, det är ju uppenbart, att i detta fall föreligger ingen dispensrätt för Kungl. Maj:t. Vore det fallet, skulle vi naturligtvis icke haft motionen här, utan då skulle motionären hava sökt sig fram på en annan väg, den vanliga instansordningens väg till Kungl. Maj:t. Alltså föreligga här laga hinder i nu gällande ordning mot det procederet att komma fram till en dispens från Kungl. Maj:ts sida. Hur skall man då förfara, om man vill nå det resultat, som motionär och utskott åsyfta? Och det är här jag vill göra min randanmärkning. Jag måste säga, att det måste vara alldeles uteslutet, att det skulle stiftas en *lex in casu*, som i det speciella fallet suspenderade den allmänna lagstiftningen på området. Det är en äventyrlig och farlig väg, och jag vill därför säga att, när jag här biträder utskottets förslag om en anhållan hos Kungl. Maj:t om förslag i här berörda avseende, menar jag, att detta förslag måste avse en omläggning av gällande lagstiftning på detta område, på det att kommunernas rätt måtte bättre bli tillgodosedd.

Jag skulle hava lust att i sådan riktning föreslå en omredigering av kläm-

men, men för att icke här väcka upp någon långvarig debatt skall jag icke göra det, utan yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag, under det bestämda förbehållet, att denna fråga icke kan lösas genom en »lagstiftning» av typen *lex in casu* utan måste lösas genom en generell lagstiftning.

Ang.
restaurering
av Ore
församlings
kyrka.
(Forts.)

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Utskottet har icke ansett sig kunna föreskriva några sådana villkor, som den siste ärade talaren här framhållit utan vi hava tänkt, att i sådana fall som detta får riksdagen pröva fall för fall, och där det finnes starka skäl förebragta, som kunna berättiga vederbörande kommun att få hjälp, där bör den få den. I övrigt få ju de författningar som vi ha gälla.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen *Nilsson* instämde häruti.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall i likhet med den förste och den andre talaren icke yrka något annat än bifall till utskottets förslag. Då det första förslaget i denna riktning förekom, vilket gällde Ekshärads kyrka, gjorde jag kammaren uppmärksam på vad ett bifall därtill egentligen innebar, nämligen att riksdagen desavuerade sig själv i fråga om löneregleringen till prästerskapet efter 1910 års bestämmelser. Det är visserligen en rätt lång tid som gått sedan dess, men när man, liksom herr Forssell sade, tyckes draga sig för att följa dem riktigt, utan bryter mot dem, kan jag icke, som den siste ärade talaren säger, bara tillfälligt taga upp en punkt här och en annan där. Ty en så genomgående princip som den som infördes 1910 kan man icke plocka undan här och där, utan att själva grundidén i 1910 års beslut totalt slopas på detta sätt. Jag har ingenting emot att man går ifrån det där beslutet från 1910. Jag stod i opposition till detsamma, men jag tycker man skulle hava det klart och även veta vad man egentligen gjorde, när man gick in för det första förslaget rörande Ekshärads kyrkas restaurering. I likhet med herr Forssell skulle jag verkligen vilja uttala, att man måtte få något klarare och bestämdare angivet, huruledes man skall gå fram, och i vilken större eller mindre mån man under denna 20-årsperiod brutit ned sitt eget verk från 1910. Det är icke riktigt bra, om en av riksdagens kamrar så där desavuerar sig gång på gång, utan det är bättre att taga upp frågan i sin helhet. Nu antar jag, att den kommer att bliva prövad, när vi skola klara upp förslaget för nästa tjuguårsperiod, huru prästerskapet skall vara avlönat.

Om jag får fatta dessa beslut som ett symtom i den riktningen, att församlingarna få för kyrkliga ändamål disponera mera än nu av inkomsterna av löneboställena, hälsar jag det med synnerlig tillfredsställelse. Jag underströk, när frågan första gången var före, att kan man göra detta undantag, när det gäller skogshemman, kan man göra det precis lika bra när det gäller arrende av jord. Det ena anser jag icke vara mera märkvärdigt att göra än det andra, och då kommer man givetvis åter, som jag hoppas, till åtminstone församlingarna böra kunna få mera intresse för avlöningsmedlen åt prästerskapet inom resp. pastorat än de hava haft hittilldags. Jag är dock icke blind för att man får vissa svårigheter i fortsättningen också, dock har jag ingenting emot, att detta blir det tredje fallet. Alla goda ting äro tre; kan det verka som ett principuttalande från riksdagen, hälsar jag det med synnerlig tillfredsställelse.

Därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Det är kanske onödigt att säga något mera, då inte annat yrkande gjorts än om bifall till utskottets förslag.

Ang.
restaurering
av Ore
församlings
kyrka.
(Forts.)

Men på grund av vad den siste ärade talaren framhöll måste jag ändock betona, att det nog kännes litet hårt för dessa skogskommuner, som äga väldiga arealer skog och som årligen inlevererat stora summor till prästerskapets löne-regleringsfond, så att det blivit ett överskott t. ex. här från Ore på icke mindre än 59,556 kr. 66 öre, som från socknens *egen* egendom har lagts till fonden utom det som skall utgå till avlöning åt prästerskapet. Jag tycker det är litet hårt resonemang av herr Olsson i Kullenbergstorp, som är från en bygd som icke har några skogar, men vi böra komma ihåg, att i dessa skogsbygder har man i allmänhet icke så gott om råd, när det gäller att kosta på sin kyrka, därför tycker jag det är både rimligt och moraliskt rätt att låta en del av deras egna skogsmedel användas som hjälp härtill. Nu säger herr Olsson, att en dylik princip lika gärna kan gälla arrende för åkerjord som för skog. Men det förhåller sig ju så, såvitt jag känner, att arrendeinkomsterna på dessa kyrkoegendommar knappast räcka till mer än att uppföra och underhålla nödiga byggnader, och det gör att kommunerna ingenting få till lön åt pastorn i församlingen, därför att inkomsten går åt till att bygga de hus, som synenämnden ålägger vederbörande innehavare av arrendet att bygga upp.

Herr **Forssell**: Herr talman! Jag vill allenast konstatera den väsentligen olika läggningen på herr Bengtssons i Norup *första* anförande och hans *andra* anförande. Det första anförandet uppfattade jag så, att det från den ärade talarens sida endast var fråga om undantag i vissa speciella fall. I det senare anförandet däremot var herr Bengtsson i Norup under intrycket av herr Olssons i Kullenbergstorp argumentering inne på en mycket vidsträckt generalisering, nämligen till förmån för alla skogskommuner. Jag är herr Bengtsson i Norup utomordentligt tacksam för denna uppläggning av frågan, en uppläggning, som ju måste ha sina betydelsefulla konsekvenser även för kommuner av annan typ. Det är precis det jag syftade på: vi måste komma till en lösning av detta problem i ett större sammanhang. Det kan icke lösas genom en lex in casu.

Vidare yttrades ej. Kammarén biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Ang.
reglering av
vissa domsagor
i Väster-
norlands län.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län begärdes ordet av

Herr **Bergström** i Bäckland, som yttrade: Herr talman! Jag förmodar, att kammaréns ledamöter ha väntat, att avgörandet av föreliggande ärende skulle komma att ske utan att något inlägg med anledning av detsamma skulle komma att göras.

Då den fråga, som det här gäller, i mycket hög grad berör min hemtrakt, skall jag emellertid anhålla om att få yttra några ord, fast jag icke kommer att göra något från utskottet avvikande yrkande.

Jag tror, det vågar jag säga, att inom varje trakt finnes en mer eller mindre stark önskan att få behålla de statliga institutioner, som finnas inom densamma, och som i olika avseenden betjäna bygdens befolkning. Inom min hembygd ha vi för närvarande den otören att förlora tvenne statliga inrättningar. Nästan samtidigt, som min hemkommun fattade beslut om att göra en rätt stor ekonomisk uppoffring för att få ett industriellt företag i gång och därigenom i någon mån lindra arbetslösheten inom kommunen, kom telegrafstyrelsens beslut att indraga traktens telegrafstation, vilket givetvis kommer att medföra rätt avsevärda svårigheter för industrien inom denna trakt. Med godkännan-

de av föreliggande utlåtande upphör med ingången av 1930 Nätra och Nordingrå tingslag att tillsammans utgöra en domsaga.

Följden därav kan bliva, att för Nordingrå tingslag nytt tingsställe kan bliva bestämt, varigenom tingslagsborna få till detta en sex å åtta mil lång väg, med tidvis rätt besvärliga kommunikationsmöjligheter.

Jag känner mig därför föranlåten att vid detta tillfälle uttala den förhoppningen, att tingslaget även efter dess sammanförande med södra Ångermanlands domsaga skall få behålla sin självständighet som tingslag samt behålla sitt nuvarande tingsställe.

Jag hoppas ock, att tingslagsborna inom Nätra tingslag få vidtaga de ekonomiska utredningar, som kunna bliva nödvändiga genom tingslagets sammanförande med Själevads och Arnäs domsaga, innan den därav betingade tingslagsindelningen av denna domsaga sker.

Jag vill dessutom uttala min tacksamhet för det uttalande, som statsutskottet gjort med avseende på den tingslagsindelning, som måste företagas inom Själevads och Arnäs samt Ångermanlands södra domsagor på grund av de tingslag, som nu komma att införlivas med dessa båda domsagor — ett uttalande, som från min synpunkt är av mycket värde för ärendets vidare behandling, varför jag ber att få anföra detsamma och sålunda därigenom få det intaget i kammarens protokoll i detta sammanhang: »Utskottet, som ävenledes funnit ett uppskov med denna fråga» — därvid åsyftande tingslagsindelningen — »avgörande motiverat, förutsätter, att vid besluts fattande om tingslagsindelningen vederbörlig hänsyn toges till de särskilda förhållanden, som känneteckna ifrågavarande trakter, särskilt de, åtminstone under vissa tider, råddande otillfredsställande kommunikationerna.»

Det är under de förhoppningar, vilka jag här uttalat, som jag kan förena mig med statsutskottets yrkande angående det ärende, som föreliggande utlåtande avser. Jag har sålunda, herr talman, icke något från utskottet avvikande yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

nr 60, i anledning av väckt motion angående beredande åt kammarskrivaren Eric Alm av viss förmån i avlöningshänseende; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarens förhandlingar.

I detta utlåtande, avgivet över en av herr *Västberg* i andra kammaren väckt motion, nr 99, om återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarens förhandlingar, hemställde utskottet, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang.
reglering av
vissa domsagor
i Väster-
norrlands län.

(Forts.)

Ang. åter-
givande genom
s. k. rund-
radio av andra
kammarens
förhandlingar.

Ang. åter-
givande genom
s. k. rund-
radio av andra
kammarens
förhandlingar.
(Forts.)

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Laurin, Hansson* i Trollhättan, *Västberg, Norsell* och *Hällgren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte, med bifall till ifrågavarande motion, medgiva, att telegrafstyrelsen finge i andra kammarens plenisal uppsätta anordningar, som möjliggjorde återgivande genom s. k. rundradio av kammarens förhandlingar, ävensom uppdraga åt kammarens presidium att bestämma, när och under vilka former sådan radioutsändning finge äga rum.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Laurin: Herr talman! Då jag biträtt reservationen mot utskottet, skall jag tillåta mig att säga några ord.

Jag finner för min del ingen fara i att man ute i landet får höra vad som talas i denna kammare. Jag tror, att det i stället skulle öka den politiska livaktigheten i ganska vida kretsar. Man bör komma ihåg, att om man läser i tidningarna i dag, så ser man, att det finnes 400,000 radiolicenser beviljade. Det tyder dock på, att intresset för radio är mycket stort, och bland den stora lyssnareskaran är det säkert många, som skulle ha intresse av att höra, vad här försiggår. Klart är ju också, att en lyssnare därute i landet, när han finge höra anföranden av olika partier, kunde bilda sig ett bättre omdöme i en viss fråga än genom att bara läsa tidningarna. Ty man bör komma ihåg, mina herrar, att de, som sitta ute i landet, de göra icke som vi. De läsa icke tidningar av olika färger, och sålunda kunna de icke få en sammanfattning av det hela.

Man har nu sagt, att en fara skulle ligga däruti, att de olika talarna skulle vilja begagna sig av tillfället att föra valagitatoriskt tal. Jag frågar, om man icke understundom i denna kammare redan nu för sådant tal, särskilt före en valperiod eller vid andra tillfällen. Och detta kommer sedan ut i tidningarna, mycket ensidigt för vissa läsare. Skulle det då vara farligare att lyssnarna finge höra de olika meningsskiftningarna beträffande en fråga?

Sedan är jag den förste att medge, att det kan finnas svårigheter i tekniskt avseende. Beträffande själva radieringen tycks det dock icke finnas några sådana; Radiotjänst har ju förklarat, att det låter sig göra och att det går bra att ordna saken.

Det kan ju vara andra svårigheter inom kammaren, men jag ber att få påpeka, att motionären endast begärt, att det försöksvis skulle anordnas rundradiering. Det vore väl icke otroligt, att presidiet här i kammaren skulle kunna ordna det hela på ett så praktiskt sätt, att rundradion kunde få visa, vad den dugde till. Man kan väl tänka sig att två eller tre talare från varje parti skulle få uppträda och tala. Det är klart, att man då icke alltid kunde tala ex tempore, utan att talen finge vara skrivna. Men den saken kan väl litet var underkasta sig. Sedan har man också sagt, att det skulle draga långt ut på natten, och därför skulle man icke kunna disponera Radiotjänst. Det vill jag icke yttra mig om, men jag betonar än en gång, att motionären endast avser att försök skall anställas. Jag kan icke finna någon fara i att man försöker det nya, som kommer till, eller inse att det kan vara till någon skada.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Västbergs motion.

Herr Schött: Herr talman! Av motionen framgår, att motionären icke varit främmande för de svårigheter, som möta vid åstadkommande av radiering av kammarens förhandlingar. Men han har satt sin lit till vederbörande verk och bolag och till kammarens presidium. Det synes mig dock, som om de svårigheter, som möta, äro av den beskaffenhet, att de icke så lätt kunna avhjälpas. Man förordar t. ex. remissdebatten såsom särskilt lämplig för ra-

diering, emedan den, som det heter i motionen, omspanner en viss politisk situation. Det kan vara riktigt nog, men vi få ej glömma, att remissdebatten brukar vara cirka 12 timmar, medan längsta tiden, som kammaren kan få disponera för radion, torde vara ungefär halva denna tid. Således skulle den i radion lyssnande allmänheten endast få höra en del av remissdebatten, och sålunda kunde den helt visst icke bibringas den politiska upplysning, som motionären avser, utan i stället komme det att bliva en ganska ensidig upplysning om denna debatt.

Ang. återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarens förhandlingar.
(Forts.)

Men låt oss antaga, att motionären finge sin önskan uppfylld, och kammarens förhandlingar komme att radieras, hur skulle det då bliva? Motionären säger, att det skulle skapas »en bättre politisk kultur även i riksdagen, både i fråga om talens längd, talarens teknik och riksdagsmännens uppträdande». Jag tvivlar, herr talman, därpå, och jag befarar, att utvecklingen i stället skulle gå i en motsatt riktning. Känslan av att en talare här i kammaren komme att åhöras av ett par hundra tusen av svenska folket skulle säkert starkt påverka honom. Det skulle medföra, att han komme att rikta sitt anförande mera till den lyssnande allmänheten än till riksdagens ledamöter. Med andra ord, kammarens förhandlingar komme så småningom att övergå till föredrag för den större allmänheten, och man kan befara, att kammarens talarstol skulle bli en sorts agitationstribun, varifrån man sökte driva propaganda landet runt. Jag tror icke jag behöver nämna, vilket parti jag särskilt misstänker skulle begagna tillfället att härigenom sprida sina idéer land och rike omkring. Så var det vidare talarnas teknik, som enligt motionärens mening skulle förbättras. För att höras väl i radio fordras ju att sakta och tydligt läsa upp anförandet från papperet eller också att kunna det så väl utantill, att det kan med ledighet memoreras. De mera temperamentsfulla och spontana inläggen i debatten, som nu äro kryddan i riksdagens förhandlingar, skulle då bortarbetas, eller om de i någon mån skulle leva kvar, skulle de säkerligen ej komma till sin rätt i radion. Mig förefaller det därför, som om den nuvarande taltekniken, vari dock bibehållits något av de gamla traditionerna, vore att föredraga framför den, som motionären ställt i utsikt.

Det nämnes till sist om riksdagsmännens uppträdande. Här syftar motionären helt visst på det sorl och prat, som ibland förekommer här i kammaren. Ja, vad är orsaken hertil? Enligt min mening är det den, att kammaren på så sätt vill reagera mot långgrandiga och tröttande föredrag med ständiga upprepningar av kända förhållanden. Men om radieringen av förhandlingarna komme till stånd, bleve dessa föredrag allt mera allmänna, och i stället för att detta sorl och buller skulle minskas, fruktar jag sålunda att det bleve tvärtom, såvida icke radieringen ledde till att kammaren så gott som avfolkades.

Inseende svårigheterna att få kammaren med på sin motion, har motionären framhållit, att det endast föreslås ett experiment för att pröva saken, men jag undrar, om man i allmänhet bör experimentera med något, om vilket man nästan med säkerhet kan säga, att det på förhand är dömt att misslyckas. Allra minst bör riksdagen ge sig in på sådant experimenterande. Att riksdagen i år skulle besluta om radiering av riksdagsförhandlingar och till nästa år kanske besluta, att den skulle upphöra, tror jag icke skulle överensstämma med riksdagens värdighet.

När denna fråga var före här i kammaren för fyra år sedan, framhölls av en av motionärerna, som var huvudtalare för motionen, ungefär samma förhållanden, som nu blivit framförda av utskottets ordförande, som tecknat sig som reservant, nämligen att genom radieringen av förhandlingarna kammarens ledamöter skulle kunna frigöra sig från det beroende, vari de nu stå till presen, och den censur, som därifrån utövas. Utan att vilja närmare ingå på hur

*Ang. åter-
givande genom
s. k. rund-
radio av andra
kammarens
förhandlingar.
(Forts.)*

pass rättvist och objektivt pressen i allmänhet handhaft denna påtalade censur, vill jag endast nämna, att jag tror, att man ytterst sällan kan träffa på en talare, som känner sig nöjd med det sätt, på vilket hans anförande blivit refererat. Men jag undrar, om det dock icke har varit lyckligare för riksdagen, att en del av talen ha blivit censurerade, än att allt, som här yttrats, skulle spritts land och rike omkring. Jag tror icke att riksdagens anseende skulle vunnit härpå.

Då jag sålunda, herr talman, icke kan finna, att radieringen av riksdagens förhandlingar skulle vara till någon nytta, vare sig för den stora allmänheten eller för riksdagen, och i förhoppning, att riksdagen icke skall frångå sin för några år sedan uttalade mening, så ber jag, herr talman, att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Västberg: Jag skall bara be att få hålla ett litet kort begravningstal för motionen. Den förseglade sedeln har gynnat utskottsmajoriteten, och därigenom har motionen blivit avstyrkt av utskottet. En på detta sätt ödesmärkt motion har givetvis inga som helst förutsättningar att kunna vinna gehör i denna kammare. Jag vill emellertid försöka att säga ett par ord angående utskottets ståndpunkt, som jag ber att få karakterisera såsom de obotfärdigas förhinder. Reservanterna ha ju icke begärt någonting annat än att andra kammaren skulle medge ett experiment i den här frågan. Aktiebolaget Radiotjänst, som har intresse för sina 400,000 radiolicenser, har ju också uttalat, att den enda möjligheten att skaffa sig erfarenhet, huruvida det kan lämpa sig med en radiering av andra kammarens förhandlingar, är att genomföra ett sådant experiment. Då frågar man sig, varför kammaren icke kan lämna tillfälle att pröva saken.

Motionären har ju förresten begränsat hela denna fråga till att gälla en radiering av endast t. ex. remissdebatten, av någon viktigare interpellationsdebatt eller någon mera aktuell fråga. Det är sålunda icke alls fråga om att radiera rubb och stubb av riksdagens förhandlingar — skulle så ske misstänker jag, att svenska folket komme att reagera på samma sunda sätt, som denna kammares ledamöter ofta göra, nämligen genom att endera demonstrera emot respektive talare eller också genom att gå ut och begagna de snarkrum man ställt till kammarmedamöternas förfogande. Det är sålunda icke någon fara för att man på detta sätt skulle äventyra, att radiolyssnarna skulle få för mycket av den andliga skåpmat, som utställes i denna kammare.

Men då utskottsmajoriteten vill göra gällande, att en på detta sätt radierad enstaka diskussion i denna kammare skulle förrycka riksdagsförhandlingarnas karaktär, så förefaller det mig åtminstone, som om man icke har det ringaste sinne för proportioner. Om man inbillar sig, att denna kammare på något sätt därmed skulle ändra sin väsentliga karaktär, så misstar man sig, men om man skulle tänka sig en förändring, måste det väl ändå bliva i förbättrande riktning. Erfarenheterna från olika håll visa, att de, som hålla ett radiotal, de, som äro intresserade för att ställa sig i kontakt med radiopubliken, försöka på alla sätt att inrätta sig efter radions fordringar, så att man begränsar sig till det yttersta för att kunna få fram de mest koncentrerade synpunkterna och för att icke taga upp tiden i onödan. Jag tror detsamma skulle äga rum här i kammaren, även om jag efter den behandling, som motionerna fått, måste bekänna, att jag kanske varit alldeles för optimistisk i mina förväntningar och i mina förhoppningar.

Man har även sagt, att en radiering av remissdebatten ytterligare skulle öka det teatermässiga i densamma. Jag tror, att det heller icke skulle skada. För en god teater förutsätter man ju en god regi, och när i alla fall remissdebatten är och icke kan bliva annat än teater, föredrager jag för min personliga del

— och jag tror också de svenska valmännen skulle göra det — att man åtminstone finge en *god* teater, en teater med bästa möjliga regi. Och det tror jag, att denna kammare med god vilja också skulle kunna åstadkomma.

Jag menar även, att vi ha en viss skyldighet att taga hänsyn till radiolyssnarnas krav. Det finnes säkerligen ett starkt intresse ute i landet för att få avlyssna någon enstaka debatt här i kammaren, och när man nu har cirka 400,000 radiolicenser, betyder det, att flera hundratusentals människor skulle kunna bli i tillfälle att få en mera personlig kontakt just med en kammardebatt.

Det finnes många, som uttalat farhågor, både för Radiotjänst och för den populära rundradieringen. Andra ha uttalat farhågor för andra kammaren och för riksdagens anseende. Man har varit rädd för att öka parlamentsledan. Och en del ha kört med att svenska folket skulle bli misshandlat, om det skulle få åhöra en riksdagsdebatt. Jag tror, att dessa skäl äro ungefär lika bärkraftiga och riktiga som de skäl, utskottet framfört i sin motivering.

Då man vidare från en viss meningsriktning i denna kammare gjort denna fråga nästan till en politisk fråga, vill jag erinra, att åtminstone en högerman uttalat sig offentligt till förmån för denna radiering, nämligen kapten Holmström, som i en intervju i Radiolyssnaren uttalat, att det icke finnes något skäl, varför man skulle motsätta sig experimentet. Han menar, att mången partibiten på detta sätt skulle få vänja sig att höra andras mening, och ansåg, att detta utgjorde ett medel för skapande av politisk vidsynthet. Jag undrar, huru herr Holmström kommer att ställa sig vid voteringen i dag: om han vidhåller sin mening och går emot partiet i denna fråga för att hävda sin egen personliga uppfattning, eller om han följer de dekreterade partilinjerna.

Jag vill även meddela, att man har experimenterat med denna fråga i Estland, i Finland och i Tyskland, så att man sålunda har skaffat sig erfarenhet, och att denna erfarenhet också gått i bästa möjliga riktning.

Det finnes intet skäl, varför vi icke här skulle kunna slå in på samma väg. I tyska riksdagen har man dessutom gått så grundligt tillväga, att man kombinerat möjligheterna till radioutsändning med anordningen att under vanliga debatter förstärka en lågmält talare. En person, som står här och läser upp ett manuskript och icke höres av sekreteraren eller ledamöterna, han skulle med en sådan anordning kunna ha möjlighet att göra sig gällande, både för riksdagsreferenterna och för kammarens ledamöter, som ju ofta sakna varje möjlighet att kunna uppfatta en sådan talare utan få läsa hans ofta värdefulla inlägg först i protokollet. Även den synpunkten bör man icke alldeles sticka under stol med.

Det förefaller mig, som om det verkliga skälet icke vore alla de tekniska och praktiska svårigheter, man påstått skulle föreligga, utan politisk skuggrädsla. Man underskattar det svenska folket, då man framför allt är rädd för en kommunistisk agitation.

Jag vill bara för min del protestera emot att man tror, att den svenska allmänheten politiskt är så bakom flödet, att den skulle ramla av skafet för några kommunistiska propagandatal, som rundradierades. Jag tror, att det svenska samhället är betydligt bättre grundmurat, än vad en hel del på högerkanten tydligen anser. Det förefaller mig, som om de underskatta sin egen förmåga eller sin egen åskådnings bärkraft, då de äro rädda för kommunistisk agitation i riksdagen.

Ja, det här är bara några få synpunkter. Jag vill icke upptaga tiden med att bemöta de mera detaljerade invändningar, som framställts från talesmannen för utskottets ståndpunkt, något som vore skäligen meningslöst, enär motionärerna och reservanterna utgå ifrån att vi lugnt böra kunna överlämna till kammarens presidium att i samarbete med A. B. Radiotjänst lösa eventuella svå-

Ang. återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarens förhandlingar.
(Forts.)

Ang. åter-
givande genom
s. k. rund-
radio av andra
kammarens
förhandlingar.

(Forts.)

righeter. Presidiet och bolaget skulle bestämma, när och hur rundradiering skulle äga rum, och sedan finge vi yttra oss om resultatet av experimentet.

Jag vill på ämbetets vägnar yrka bifall till reservationen utan att ha den ringaste förhoppning att andra kammaren kommer att bifalla densamma.

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Jag skall be att få taga risken att under kammarens sorl, som i så hög grad avskräckt utskottet, säga några ord till förmån för den djärva tanken att per rundradio försöka få ut något från denna i detta avseendet hemliga församlings sammanträden. Det är väl ändå för mycket begärt, att man skulle böja sig för utskottets uppfattning, att nutidens förnämsta hjälpmedel för meddelanden till allmänheten, nämligen rundradion, icke i någon mån skulle få tagas i anspråk för offentliggörande av riksdagens förhandlingar. Det går väl något för långt. Man betecknade det förra gången som obskurantism att påstå, att det icke vid något tillfälle skulle vara lämpligt att utsläppa något av riksdagens förhandlingar.

Jag vågar påstå, att det är för mycket begärt, att man ens skall behöva resonera om den motiveringen, att sakligheten i riksdagens rådslag skulle behöva bli lidande av att vi vid något tillfälle låte förhandlingarna här rundradieras. Skulle det verkligen kunna på ett mindre lyckligt sätt inverka på våra förhandlingar, om allmänheten finge höra oss tala i radio? Jag tror icke, att det är allvarligt menat av utskottet. Utskottet har sagt, att remissdebatten skulle vara så olämplig att rundradiera. Som exempel på en debatt, som torde varit lämplig för svenska folket att åhöra, vill jag då i stället nämna fredsdiskussionen. Ett annat exempel — ett tragiskt, ja högtragiskt exempel: tro ni icke, att de 88,000 insättarna i Allmänna sparbanken skulle ha stort intresse av att, när deras ödes timma slår, få höra vad vederbörande representanter ha att säga i detta ärende?

I kammaren har i dag framförts ett förslag, som jag anser mig böra biträda, nämligen att låta rundradiera ålderspresidentens tal vid riksdagens öppnande. Det är ju något, som man med fog kan våga påstå är skilt från en sådan farlig politisk agitation, som anförts som motivering för avslag. Har man hört någonting värre, än att en riksdagsman är rädd för att en riksdagsman, som har en annan åsikt än han, skulle inför landet få tillkännagiva sin uppfattning? Man går så långt, så man säger: ni veta nog vilket parti, vi åsyfta. Om man åsyftar det kommunistiska partiet, så är det väl ganska klart, att, om en kommunist i riksdagen håller ett tal från sina utgångspunkter och får svar på tal från sina motståndare från deras utgångspunkter, allmänheten på ett helt annat sätt än för närvarande är möjligt kan från sakliga utgångspunkter bedöma värdet och styrkan av kommunisternas argument.

Jag tror liksom motionären, att det icke är stor idé att tala för reservationen, men jag tror i alla fall, att, om frågan faller, så får man säga, som man så många gånger säger, att nog faller den framåt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Eurén**: Herr talman! Det är icke på grund av någon politisk skugg-rädsla, som jag uppträder emot den siste talaren och övriga talare, som yttrat sig till förmån för reservationen. Jag har all aktning för radion, men jag tror icke, att radion och andra kammarens parlamentariska karaktär passa tillsammans. Vi äro alla ense om att vi vilja vara fria i våra handlingar och vårt väsende. Vi vilja prata och vi vilja larma en smula, och vi kunna ibland rent av dränka en talare i vårt larm. Hur skulle det taga sig ut i radion? Vi skulle bli tvungna gå ifrån vårt vanliga fria självständiga liv, som herr Lindhagen brukar uttrycka sig. Stämningen bland oss skulle bli tryckande, om vi visste, att vi icke vore fria att tala och handla som vi ville. Jag tror därför, att vi böra söka bevara vår självständighet och vår frihet. Få vi in radion, så kanske vi

bliva något mer uppmärksammade ute i landet, men det blir kanske en mindre smickrande uppmärksamhet.

Och hur skulle det — om vi tänka mera allvarligt på saken — gå för vårt presidium att här indela och ransonera tiden för talarna, så att representanter för alla åsikter skulle få tillfälle att tala under den korta tid, som radion kunde stå till tjänst, vilken tid vi gärna skulle vilja utsträcka och få ganska lång? Som bekant äro vi mycket krigiska här i kammaren, när det gäller att nedgöra varandra. Om någon talare ville försöka nedgöra en motståndare i radio, så skulle han bara behöva hålla på att tala så länge, att motståndaren icke alls fick tillfälle att försvara sin sak.

Herr talman! Jag betraktar saken ur synpunkter, som jag tycker det är i riksdagens eget intresse att beakta. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Flyg: Herr talman, endast några få ord. Jag är närmast uppkallad av att jag i debatten fått höra, att utskottets avvikande hållning till denna motion skulle vara beroende på en viss fruktan för det parti, jag tillhör. Jag vet inte, hur det förhåller sig med det skälet, men jag måste säga, att det är ju synnerligen smickrande för oss. Det är ju ett bevis på att de synpunkter, som vi här framföra, äro av den art, att de vinna ankläng bland de många lyssnarna ute i landet. Det kan ju också i det sammanhanget erinras om, att den press, som vi ha till vårt förfogande för att återge de synpunkter, vi framföra i kammarens debatter, är ytterst ringa till sitt omfång i jämförelse med den press, som står de övriga partierna till buds. I frihetens och demokratiens Sverige med dess »fria och självständiga» press refereras aldrig en kommunist annat än i den kommunistiska pressen. Jag tror emellertid, att det verkliga skälet till det motstånd, som man rest mot denna motion, är, att de stora partiernas representanter tala ett annat språk i kammaren än på folkmötena. Jag avser icke enbart socialdemokraterna utan även högern. Jag råkade höra herr Lindman m. fl. ledande högermän under sommarens valrörelse, och jag har märkt, att de i kammaren ha icke bara ett helt annat sätt att tala utan också en helt annan ståndpunkt i viktiga frågor, än vad de hade, när de stodo inför väljarna ute i landet. Vill man emellertid vara konsekvent, borde man egentligen gå in för att utrymma åhörarläktarna, ty genom att tillåta allmänheten åhöra kammarens förhandlingar ger man åt dessa en viss offentlighet, låt vara att möjligheten att åhöra förhandlingarna företrädesvis kan utnyttjas av väljarna i Stockholm. Det vore även konsekvent att avfolka pressläktaren, ty genom att låta pressens representanter åhöra debatterna i kammaren medverkar man till utsärande genom tidningarnas förmedling av referat av kammarens förhandlingar.

Jag tycker det är ganska belysande, att en sådan här fråga behöver diskuteras. Varför låter man icke i stället helt enkelt montera in radioapparater och överlämna lösningen av de tekniska svårigheterna åt A.-B. Radiotjänst och åt »regissören», kammarens presidium? Att ett så förnuftigt förslag som detta har kunnat avstyrkas av ett utskott i det »demokratiska» svenska folkets riksdag, är mycket betecknande, och vad det är betecknande för, det ber jag herrarna själva litet grand tänka på.

Herr Västberg: Herr talman! Bara ett par ord till herr Flyg med anledning av att han anklagade den borgerliga pressen för att icke referera kommunisterna, samtidigt som han väl därmed ville göra gällande, att kommunisterna själva skulle representera större hänsyn och tolerans mot olikfärdighet.

Annars är det ett erkänt faktum, att vad man än kan säga om den borgerliga pressen, nog försöker den att i större utsträckning än den kommunistiska göra rättvisa åt olika synpunkter. Lika känt är ock, att den kommunistiska

Ang. återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarens förhandlingar.
(Forts.)

Ang. åter-
givande genom
s. k. rund-
radio av andra
kammarens
förhandlingar.
(Forts.)

pressen tager in sina talares anföranden in extenso med porträtt och annan utstyrsel men däremot sällan något av vad andra sagt, som representerat en motsatt ståndpunkt. Även av det skälet skulle det följaktligen icke alls skada att exempelvis en remissdebatt bleve något så när fylligt återgiven för landets radiolyssnare. Det skulle reducera kommunisternas inlägg hos allmänheten till mera riktiga proportioner än de nu få i kommunistpressen.

Från kommunistiskt håll har det påståtts, att de andra partiernas talare bruka uppträda på ett annat sätt här i kammaren än ute i landet. Om så är fallet, torde väl olikheten i uppträdandet endast gälla ton, form och temperament i framställningen men ingalunda talens sakliga innebörd. Jag tror för övrigt den anmärkningen drabbar kommunisterna i minst lika hög grad som de övriga partierna. Och jag kan icke inse, varför man icke skall försöka lämpa sig efter åhörarna, när man gör ett inlägg i en riksdagsdebatt, som när man håller ett föredrag ute i landet.

Då herr Eurén nämnde, att vi här böra behålla vår frihet att tala och handla som vi vilja, kom jag att tänka på en liten historia från valrörelsen. Det var en talare, som for omkring och höll föredrag i en av högerns högtalarbilar. — Inom parentes sagt var det en amerikansk bil, fast talaren skulle tala för det svenska näringslivet. — Under ett av sina föredrag råkade han tappa papperen i bilen. Han kom inte att tänka på »sockerbiten» och så fingo de förvånade valmännen i den religiösa halländska bygden höra, hur denne representant för det kristligt fosterländska partiet, uttryckte sig: »Aj fan, jag tappade konceptet!» Det är kanske inför risken, att samma partis talare här i kammaren också komme att tappa koncepten, som order gått ut till högerpartiets medlemmar att rösta ned denna motion.

Herr Eurén: Herr talman! Herr Västbergs inlägg synes mig visa, att det är mycket riskabelt att skicka ut förhandlingarna i radio.

Jag tycker icke det är passande för land och folk att höra sådant som herr Västberg i sitt senaste tal relaterat.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Västberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Herr *Paulsen* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 229, angående beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker, m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 446, bordlades.

§ 12.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Sävström**, som anförde: Herr *Interpellation.* talman! Sedan någon tid tillbaka har i en del av pressen ävensom från vissa menigheters och sammanslutningars sida en omfattande propaganda förts för vidtagande av ändringar i 1919 års undervisningsplans föreskrifter i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolan. I främsta rummet har denna propaganda inriktat sig på att få i folkskolan återinförd utläsning av Luthers lilla katekes. Även i övrigt synes agitationen avse en rubbning i grunderna för folkskolans kristendomsundervisning, sådan denna med avseende på kurser och anvisningar utformats i undervisningsplanen. Frågan läser och genom flera olika framställningar komma under Kungl. Maj:ts prövning.

Da jag känner mig övertygad om att ett återinförande av katekesutanoläsning i folkskolan kommer att i landet ge upphov till upprivande strider och bitterhet, varav intet gott kan komma, anser jag det vara av yttersta vikt att erfara, hur den inom regeringen i första hand ansvarige ställer sig till dessa spörsmål. Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

Kunna vi förlita oss på att herr statsrådet inför Kungl. Maj:t avstyrker de framställningar, som gjorts eller komma att göras om katekesutanoläsningens återinförande i en eller annan form eller i viss omfattning inom folkskolan?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 13.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Sala—Gysinge—Gävle nya järnvägsaktiebolags skuld till staten;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande av viss del av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Ålmeboda till Ingelstad;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal angående rätt till dämning vid Älvkarleby kraftstation m. m.; och

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till lantbrukaren Oscar Carlssons i Lillgården, Östra Tollstad, hustru Helga Carlsson för genom brottsligt förfarande i tjänsten av lantbrevbärare orsakad förlust.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnande, nr 107, för kommitterade för tryckfrihetens vård.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Umeå stad;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter i Göteborg m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av en tryggare rättslig ställning åt biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor jämte en i ämnet väckt motion;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Härnösands stad av äganderätten till därvarande högre allmänna läroverks byggnader;

nr 66, i anledning av väckta motioner angående anslag till anordnande av kurser i esperanto;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att använda viss del av överskottet å olika till säkerhetsanstalter för sjöfarten anvisade anslagsposter till anskaffande av en motorjakt till Erholmens gasstation inom västra lotsdistriktet;

nr 68, i anledning av väckt motion om befrielse för Överluleå kommun från återbetalning av vissa för kronan tillhöriga fastigheter erlagda skattebelopp;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; och

nr 70, i anledning av väckt motion om anslag till skadeersättningar åt vissa fiskexportfirmor på grund av inträffat dröjsmål vid transport å statens järnvägar;

bevillningsutskottets betänkande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tulltaxeförordning ävensom i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckt motion angående statsanslag för premiering av välskötta mindre skogsbruk;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för bekämpande av potatiskräfta; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkten 17;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, II:331, angående åstadkommande av en bättre samverkan i fråga om bortflyttning av fornminnesmärken mellan riksantikvarien och resp. lokala fornminnes- m. fl. föreningar; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts memorial, nr 8, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen II:334, angående beredande av förmånligare ersättning åt vissa arbetare, som avskedats eller komma att avskedats av aktiebolaget svenska tobaksmonopolet.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Wachtmeister*

» *Andersson i Falkenberg*

under 8 dagar fr. o. m. den 22 april,

» 4 » » » 22 »

herr <i>Hollertz</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 22 april,
» <i>Pettersson</i> i Bjälbo	» 2 » » 22 »
» <i>Lundkvist</i> i Eskilstuna	» 5 » » 22 »
» <i>Sjögren</i>	» 2 » » 22 »
» <i>Wirsell</i>	» 6 » » 24 »
» <i>Gardell</i> i Gans	» 5 » » 23 »
» <i>Lithander</i>	» 6 » » 26 » och
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 2 » » 21 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.42 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
